

DIAGNÒSTIC DE L'EDUCACIÓ AL RAVAL

Índex

Presentació.....	2
Breu descripció del barri del Raval.....	4
Antecedents	6
Punt de partida.....	10
Marc contextual i teòric	13
Un apunt sobre el fenomen de la segregació escolar a Catalunya	13
L'Abandonament Escolar Prematur	14
La relació entre els contextos familiars i els escolars	16
Metodologia	21
Procés comunitari	23
Recull d'experiències comunitàries en educació	25
Socialització i sessió de treball conjunt	26
Resultats	27
1.1 Joves.....	27
1.2 Famílies (mares).....	31
1.3 Centres educatius	33
1.4 Sessió oberta participativa de devolució dels resultats.....	36
Conclusions i propostes	38
Comentaris finals	44
Bibliografia.....	45
Annex.....	48
1. Principals conclusions del Diagnòstic, Infància i Adolescència al Raval (2007).....	48
2. Principals fruits del grup de treball de Famílies (2010-2012)	50
3. Participants dels grups de treball:.....	52
4. Preguntes proposades a partir de les hipòtesis:	53
5. Recull s'accions comunitàries en l'àmbit educatiu al Raval.....	57

Presentació

El document que teniu a les mans, és fruit d'un procés participatiu impulsat des de la Fundació Tot Raval i de la diversitat d'agents educatius existents al Raval, amb l'objectiu d'identificar percepcions, necessitats, inquietuds, dificultats, potencialitats i oportunitats d'intervenció comunitària, entorn a l'àmbit de l'educació, tant de l'educació formal com de la no formal¹.

La Fundació Tot Raval és una plataforma de 45 entitats, institucions, persones i empreses que aposten per la millora de la qualitat de vida del Raval pel que fa als aspectes socials i educatius, culturals i econòmics i comercials. En aquest marc, a finals del 2015 la Fundació Tot Raval, a partir de la demanda de les entitats vinculades a la infància, adolescència i famílies, va considerar prioritari realitzar un diagnòstic en l'àmbit de l'educació (entesa en el seu sentit ampli) i crear espais de reflexió i treball més enllà de la pràctica quotidiana, per pensar i repensar les actuacions en base a un coneixement ampli, profund, contrastat i compartit de la realitat. Per a la Fundació, aquest ha de ser el punt de partida de les línies prioritàries d'actuació de la programació comunitària en educació. Val a dir que el diagnòstic s'ha volgut fer des d'un inici de manera coherent amb el territori, tenint en compte el treball previ, així com altres diagnòstics, estudis i plans que s'estaven portant a terme al barri de manera paral·lela. És per això que s'ha volgut incloure i revisar la feina ja feta, per tal de no duplicar-la o repetir-la i amb la intenció d'alinejar els esforços i donar valor al que ja s'ha treballat. Tal i com es cita en la Guia Operativa d'avaluació de l'acció comunitària (Ajuntament de Barcelona, 2015), l'avaluació de les necessitats ha de poder ubicar el punt de partida de l'acció comunitària. Amb aquest diagnòstic s'ha volgut construir aquest punt de partida de manera participada i tenint en compte allò existent al territori.

Des del primer moment, va sorgir la necessitat de centrar l'estudi en aquelles temàtiques que es poguessin més clarament abordar des d'una òptica comunitària. També va ser fonamental tenir en compte una de les demandes històriques d'aquest barri com a marc general de la recerca: la lluita conjunta contra la situació de segregació escolar i la reducció de les desigualtats socials i econòmiques que repercuteixen directament en una dificultat per assolir l'èxit educatiu.

D'aquesta manera i seguint aquests criteris, es va decidir focalitzar aquest diagnòstic en dues grans temàtiques: **l'abandonament escolar prematur i la (des)connexió entre l'escola i la família.**

L'aportació principal d'aquest estudi recau en la voluntat d'emprendre **un procés comunitari** aprofitant el potencial del barri pel que fa a recursos existents i trajectòria de treball en xarxa. En aquest marc, un dels objectius generals ha estat el d'enfortir el treball en xarxa, doncs en un inici es va identificar que seria interessant al barri la recuperació d'un espai que aglutinés la diversitat de

¹ En aquest document ens referim a l'educació formal com l'equivalent a la formació reglada que es concreta en un currículum oficial. Com a educació no formal entenem tots aquells processos i pràctiques amb una intencionalitat educativa fora del sistema educatiu reglat.

veus de la comunitat educativa i servís com a plataforma local per a la reflexió i la sensibilització sobre temes d'interès comú en educació².

Un altre dels objectius ha estat la voluntat d'implicar en el procés a les persones del territori dissenyant una metodologia específica per a cadascun dels diferents protagonistes: professionals de l'educació (formal i no formal), persones representants dels nuclis familiars, joves, i persones representants de l'administració local, entre d'altres.

L'estructura d'aquest document es divideix en tres grans blocs: en un inici es presenta el marc contextual i teòric que marca l'enfocament d'aquest estudi. També es presenten els antecedents que han servit com a inspiració i com a punt de partida, així com els elements més significatius de la metodologia que s'ha construït. En un segon bloc es presenten els resultats de la recerca, per donar peu a un tercer bloc de conclusions. S'espera que les conclusions serveixin per a una futura programació comunitària en educació al Raval.

S'escriu utilitzant l'impersonal, i en alguns casos, adoptant la primera persona del plural, doncs es considera que moltes de les conclusions són fruit del procés col·lectiu. El llenguatge d'aquest document s'ha cuidat per a tenir en compte la diversitat de les persones de les quals es fa ressò i tenint cura del llenguatge no sexista, utilitzant els genèrics, i evitant l'ús de masculí per referir-se als dos gèneres. A mode d'apunt val a dir de manera general s'utilitza el terme "famílies", tot i que en alguns casos també fem servir conceptes com "nuclis familiars" o "nuclis de convivència". El motiu és perquè es considera que aquests conceptes s'adapten millor a la realitat actual en la que coexisteixen moltes altres formes d'estructures familiars i domèstiques diferents de la tradicional família nuclear i heteronormativa. Pel que fa a la categoria "joves/persones/famílies immigrants" s'intenta utilitzar el mínim, parlant, en tot cas, de "joves/persones/ famílies d'orígens culturals diversos". Ens fem càrrec del component esbiaixat d'aquesta catalogació, i tenim compte que els processos migratoris són diversos i depenen de la vivència subjectiva de la persona.

² El grup d'Educació i Comunitat es va dinamitzar des del 2006 fins al 2013 i feia aquesta funció.

Breu descripció del barri del Raval

El barri del Raval és un barri de gran singularitat. Situat al centre històric de la ciutat, ha estat tradicionalment un barri de baix nivell socioeconòmic, que arrossega una història (i un cert estigma) de marginalitat social. Un dels factors determinants en el desenvolupament de la zona és el caràcter canviant de la seva realitat social i cultural. A les importants transformacions socials, urbanístiques i culturals dels últims vint anys, se suma una forta arribada de població magrebí i asiàtica, però també de la resta de la ciutat i d'Europa, atreta per les noves característiques culturals del barri. També l'explosió del turisme ha afectat en el barri, que ha rebut notables inversions en sectors com el de la restauració i hostaleria.

Actualment és un dels barris amb més densitat de població a Europa. Un barri on viuen 47.142 persones en un espai de 1,1 Km², i on un 47,9 % és de nacionalitat estrangera, segons dades de l'Ajuntament de Barcelona del 2015 (la mitjana de la ciutat de Barcelona és d'un 16.3 % de població d'origen estranger). Més de 40 nacionalitats hi són presents, sent les comunitats més nombroses les que vénen del Pakistan (10,8%), Filipines (8.6%), Bangladesh (5,2%) i el Marroc (2,8%).

La situació socioeconòmica de la població és més precària que la mitjana de la ciutat, amb importants desigualtats socials. Tot i que en els últims anys el barri ha rebut importants inversions en recursos sanitaris, educatius, socials i culturals, l'elevada concentració de població i la seva situació socioeconòmica, converteixen el barri en un territori amb importants reptes en els àmbits laboral, de la salut o l'educació, entre d'altres.

Un dels factors rellevants que afecten la qualitat de vida de la població al Raval són les condicions de l'habitatge, doncs es tracta d'un centre històric amb edificis molt antics. Tot i que una part important de les inversions públiques s'han destinat en les últimes dècades a millores urbanístiques i a la millora de l'habitatge, moltes llars continuen tenint notables deficiències: es troben en edificacions velles i degradades, amb problemes estructurals, moltes d'elles sense les mínimes condicions higièniques i amb problemes de barreres arquitectòniques. En general es tracta d'habitatge petits (quasi la meitat mesuren entre 30 i 60 m², segons dades de l'Ajuntament de Barcelona, 2012). A més, el 16,9% de les llars compten amb 5 o més habitants, enfront del 7,5% de la ciutat de Barcelona (Ajuntament de Barcelona, 2015).

Al barri encara perdura un elevat nombre de persones en risc o situació d'exclusió social. Segons dades de 2014, el 11.6% dels usuaris/es de Serveis Socials i el 17.7% dels perceptors de la Renda Mínima d'Inserció (RMI) de Barcelona resideixen a Ciutat Vella (districte en el qual es troba el Raval - les dades distribuïdes per barris no estan disponibles), tot i que el districte només concentra el 6,28% de la població de la ciutat. Encara que no existeixen estadístiques concretes del barri, es calcula que entre un 24% i un 30% de la població del Raval es troba en risc de pobresa o en situació d'exclusió social. El 2014, l'Índex de Renda Familiar al Raval era de 65,9 en relació amb el valor mitjà de la ciutat, fixat en 100 (l'Índex de Renda Familiar és un indicador teòric que es construeix a partir

de la ponderació de diferents variables relacionades amb la situació laboral, el nivell educatiu, la capacitat de consum i la situació patrimonial).

Una altra dificultat relacionada amb els nivells de renda és la dificultat d'accés al mercat laboral. Al Raval el 2015 hi havia un nivell d'atur del 9,26 %, justament tres punts per sobre de la mitjana de la ciutat (6,26%). En aquest sentit, el foment de les oportunitats d'ocupació per a les persones en risc o en situació d'exclusió social és una de les necessitats més urgents del territori.

Entre aquells que sí que tenen feina, es reproduïxen situacions de precarietat sociolaboral, amb una tipologia de treball eventual i no qualificat. Un dels factors que incideix en aquesta precarietat és el baix nivell de capacitació de la població. De fet, el percentatge de població que tan sols disposa d'estudis primaris (certificat d'escolaritat o EGB) és del 36,3% al barri del Raval, davant d'un 20,4% a la ciutat de Barcelona. El percentatge de població amb estudis de batxillerat superior o Formació Professional és d'un 17,5%, respecte al 25,2% de mitjana a la ciutat, i pel que fa a estudis universitaris, tan sols el 21,9% de la població al Raval en disposa, respecte a un 29,4% de mitjana a la resta de la ciutat. Una de les dificultats en l'àmbit educatiu és també la concentració d'entre el 70% i el 80% d'estudiants de procedència estrangera en els centres educatius públics i concertats de primària i secundària. Tot i que l'accés a l'educació està garantit, el repte més important resideix en l'èxit educatiu. Demanen especial atenció els elevats nivells de fracàs i abandonament escolar, de manera que el treball amb els alumnes per incentivar la seva motivació per seguir estudiant és clau. I per això és important implicar tota la comunitat educativa, fomentant el vincle entre l'educació no formal, l'educació formal, les famílies, etc.

Totes les característiques esmentades anteriorment, és a dir, el nivell socioeconòmic de les persones, les condicions laborals o l'atur, les condicions de l'habitatge i d'higiene, l'educació, etc., influeixen directament en la salut i en l'esperança de vida, mostrant alguns indicadors per sota de la mitjana de Barcelona, principalment en el Raval Sud.

L'estrès i l'ansietat, la solitud, l'aïllament, el sedentarisme, la dependència a substàncies, etc., són factors que influeixen en la salut física i mental de les persones, i afecten més a uns col·lectius que a d'altres, mostrant-se més vulnerables els/les nens/es, les dones, la gent gran, persones d'altres orígens culturals, la gent amb alguna discapacitat, etc. La cobertura sanitària en el Raval és pràcticament pública (aproximadament el 12% de cobertura privada –mútua-), i malgrat les importants inversions en infraestructures sanitàries i la positiva percepció de veïns i veïnes sobre els serveis d'atenció social i sanitària (tenint en compte que els professionals comenten un excés de feina i de demanda), segueix havent-hi reptes importants, especialment relacionats amb la salut mental i addiccions, la salut sexual i reproductiva i la promoció d'hàbits saludables.

Finalment, una de les característiques del barri del Raval és l'elevada concentració d'entitats, recursos i d'iniciatives socials i culturals que busquen millorar les condicions de vida de la població. En aquest sentit, un altre repte consisteix en sumar i coordinar esforços dels recursos del territori, construir una mirada comuna entre tots els agents del territori, incloent entitats socials i educatives, institucions culturals, empresariat, administració pública i ciutadania.

Antecedents

Aquest diagnòstic té en compte el treball previ realitzat al barri pel que fa a processos educatius i comunitaris. A continuació s'expliquen tres de les experiències comunitàries al Raval que es consideren més rellevants per a la temàtica objecte d'estudi, així com la proposta de l'administració local a partir dels seus plans en matèria d'educació.

Diagnòstic de la Infància, l'Adolescència i les Famílies del Raval (2005-2007)

El **Grup d'Educació i Comunitat** existent al barri del Raval (2006-2013), va ser l'encarregat d'impulsar el procés de diagnòstic participat que va culminar amb la publicació al 2007 del document "Diagnòstic de la infància, adolescència i famílies al Raval"³.

El procés va néixer de la necessitat de conèixer millor la situació de la infància, adolescència i famílies del Raval i analitzar els punts forts i febles per a poder generar propostes de millora de forma col·lectiva, incidint en la millora de les polítiques, les iniciatives socials i les dinàmiques comunitàries. Es va implementar a partir d'una metodologia d'investigació-acció-participativa, comptant amb la participació dels mateixos agents involucrats tant en l'anàlisi com en les propostes d'acció. El procés va durar dos anys i es van desenvolupar dues fases: l'estudi i les jornades participatives (veure annex).

"Els resultats del Diagnòstic, la predisposició dels diferents actors a participar en projectes compartits i la situació del barri fan pensar en què ens trobem en un moment favorable, fruit de la història i dels esforços de tots i totes plegades, el qual s'ha de saber aprofitar i conduir d'acord amb els desitjos i els esforços que s'han pogut compartir" (Conclusions Jornades de Participació sobre la Infància i l'Adolescència del Raval, Maig 2006).

Arrel d'aquest procés de treball, es va seguir treballant, potenciant el treball comunitari al Raval, per donar resposta a les necessitats identificades. El grup d'Educació i Comunitat, es va subdividir en el grups de treball de "12 a 16 anys" i "16 a 18 anys", des d'on es va fer una tasca de prioritització de les necessitats que va desembocar en la construcció col·lectiva de dos projectes comunitaris: la **Xarxa de Lectura del Raval i Itaka al Raval**. El primer, va néixer per incentivar el gust per la lectura en infants i joves, ja que en el diagnòstic s'evidenciava que això no existia i es considerava que afectava de manera negativa en l'èxit educatiu i en el desenvolupament integral de les persones. Aquest projecte va funcionar durant més de cinc anys al barri, portant a terme diferents accions innovadores, sobretot amb la implicació de les organitzacions de l'àmbit de l'educació no formal i la biblioteca municipal. Algunes de les accions, com el projecte "Experts de la xarxa", "Motxilles de lectura" o "l'Àlbum de cromos del Raval" encara es dinamitzen en l'actualitat. Per altra banda, el grup de treball es va deixar de dinamitzar al 2016⁴.

³ http://institutinfancia.cat/wp-content/uploads/2016/08/2007_diagnostic-ralaval_publicacio_cat.pdf

⁴ <http://blocs.xarxanet.org/xarxadelectura/>

Itaka al Raval va ser un projecte que va sorgir per donar resposta al fet que hi havien joves que es desconnectaven dels seus itineraris formatius i abandonaven els seus estudis. Front aquesta realitat, es va apostar per la creació d'un projecte en xarxa, format per cinc entitats de l'àmbit de l'educació no formal especialitzades en l'acompanyament de joves (de l'àmbit social, educatiu i laboral). El projecte proposava el disseny i la implementació d'una metodologia innovadora i comunitària per a optimitzar i millorar la intervenció amb els joves de 16 a 18 anys, centrada en un acompanyament individualitzat del jove tot fent un abordatge integral de la persona. Des del 2008 fins a l'actualitat, el projecte ha anat evolucionant i adaptant-se a les necessitats del context i dels joves, ampliant l'edat dels destinataris/es (fins a 25 anys) i posant el focus en la creació d'experiències pre-laborals i laborals així com de formació professional.

Grup de treball de famílies (2010-2012)

L'any 2010, en el marc del projecte ICI (Intervenció comunitària intercultural) de l'Obra Social de la Caixa, es va crear el **Grup de Treball de Famílies**, format per diferents entitats de l'àmbit socioeducatiu que treballaven directament amb els representants dels nuclis familiars. Durant el temps en què el grup va estar actiu, es va realitzar una exploració de les necessitats en relació al treball amb famílies de les entitats i serveis socioeducatius del territori, amb la finalitat de crear sinergies, impulsar coordinacions i compartir recursos.

El fruit d'aquest treball es podria sistematitzar en dues fases. En una primera fase, de caire més exploratori, es va realitzar un consens del perfil de les famílies que atenen les entitats del Raval, segons el seu origen, gènere, model familiar i situació socioeconòmica, així com una recopilació dels programes o projectes promoguts des de les entitats socioeducatives i relacionats amb unes categories que es van elaborar específicament per aquesta tasca. En una segona fase d'aprofundiment, es van identificar necessitats, analitzant a la vegada les seves casuístiques i realitzant un esforç per donar-hi resposta. (veure annex).

Finalment, el grup va finalitzar la seva tasca realitzant una prioritització d'una necessitat: *“potenciar l'interès per part de les famílies en les activitats que fan els seus fills/es a les entitats i escoles”*.

Grup de treball d'anàlisi educativa (2010-2012)

Al mes de març de 2010 els centres públics del Raval amb oferta post obligatòria van rebre la informació de supressió dels estudis de Batxillerat, en el cas de l'INS Miquel Tarradell, i dels Cicles Formatius (Informàtica) en el cas de l'INS Milà i Fontanals, aspecte que va generar una contundent resposta de protesta per part de la Comunitat Educativa. Joves, famílies, professorat, entitats i organitzacions es van unir per defensar el manteniment de l'oferta pública post obligatòria al barri, amb múltiples actuacions col·lectives (assemblees, creació i adhesió a un manifest, queixa al Síndic de Greuges, marxes i manifestacions reivindicatives, ...). Aquestes actuacions van derivar en un

resultat agredolç, amb la supressió dels cicles formatius a l'INS Milà i Fontanals i el manteniment del Batxillerat a l'INS Miquel Tarradell. En aquest context, i també en el marc del projecte ICI (Intervenció comunitària intercultural) de l'Obra Social de la Caixa, es va formar el **Grup de Treball d'Anàlisis Educativa**, des d'on es va treballar afavorint un espai compartit per la comunitat educativa en aquesta lluita de barri. *“Sabem que l'èxit escolar depèn de l'establiment de mesures que afavoreixin l'equitat educativa i tal i com assenyala la LEC “és un dret accedir a l'educació en condicions d'equitat i gaudir d'igualtat d'oportunitats”.* (extret d'un dels manifestes de la comunitat educativa del Raval, a l'abril del 2010)

Així, el grup va seguir treballant per afavorir l'equitat i la inclusió educativa al Raval, fomentant un espai entre els centres d'educació formal i les entitats socioeducatives. El grup estava pensat per fomentar una visió comuna sobre l'educació, i contribuir a la creació de sinergies i processos compartits. Es va treballar sobre un argumentari compartit (veure annex). En l'informe de valoració final del projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural (Fundació Tot Raval, 2016) es pot observar com una cap d'estudis d'un institut públic del Raval dóna valor a l'aspecte relacional d'aquest espai de treball: *“Em va suposar conèixer a altres professionals i les entitats que hi ha darrera més profundament, em va permetre mantenir els vincles... Sí que ha servit per establir i mantenir noves relacions”.*

Una de les accions destacades va ser l'elaboració del vídeo “Educa't al Raval val la pena”⁵, amb el qual es va aconseguir la implicació de diferents actors educatius del territori (alumnat, professorat, famílies i altres membres de la comunitat educativa). L'objectiu principal va ser el de mostrar diferents experiències d'èxit educatiu triades pels propis centres, i contribuir així a que diferents famílies del Raval coneguessin o s'interessessin pels projectes educatius dels centres. Per a la seva elaboració es va dinamitzar la comunitat educativa i van participar-hi 13 centres educatius de diverses etapes educatives, incloent alumnat, professorat i famílies (gairebé 400 persones). Una professional de l'àmbit socioeducatiu que va estar implicada, ens comparteix la seva percepció: *“Va servir molt perquè cada centre augmentés la seva autoestima, i també pogués valorar els centres del seu voltant...Es va fer un procés molt interessant, potent, i amb molt de seny. De les intervencions comunitàries de les que jo he pogut participar, potser és de les que he tret més profit, professional, i del que jo veia que podia tenir força repercussió”.*

Finalment, aquest vídeo va ser presentat en una jornada comunitària en el marc de la diada de Sant Jordi.

Malgrat que el grup no es va seguir dinamitzant, aquesta experiència va servir per assentar unes col·laboracions que s'han mantingut al llarg del temps.

⁵ https://www.youtube.com/watch?v=tEiPtN1_qGO

Plans locals: Districte de Ciutat Vella

El marc que va establir el **Pla Educatiu d'Entorn del Raval (2005 - 2012)** i el que ara estableix el **Pla d'Educació de Ciutat Vella (2013 - 2018)**⁶, aborda la qüestió de la integració o la vinculació dels centres educatius amb l'entorn de forma específica. Per una banda, el Pla Educatiu d'Entorn abordava la necessitat de coordinar i potenciar la capacitat educativa i integradora dels diferents agents del territori en els àmbits de l'educació formal, informal i no formal. També es contemplava la potenciació de vincles o d'actuacions socioeducatives per part d'agents fora de l'escola, al voltant d'eixos com l'ús de la llengua catalana, l'educació intercultural i la cohesió social. De la mateixa manera, el Pla d'Educació de Ciutat Vella assumeix i integra objectius i línies d'actuació del Pla Educatiu d'Entorn del Raval. Aquest pla parteix d'un anàlisi de l'àmbit de l'educació no formal (el que anomena entorn) que inclou les següents premisses:

- Existeix un ampli teixit associatiu i espais per a la promoció educativa, però els criteris d'actuació es fan des de diagnòsis parcials.
- Manca una millor connexió intercentre i amb altres recursos i agents educatius del districte.
- Cal un major coneixement d'experiències d'èxit. Entre aquestes, existeixen experiències de diversificació curricular en col·laboració amb entitats socioeducatives i culturals.
- S'ha realitzat un treball de suport i dinamització de les AMPAS, però no és homogeni a tots els centres, amb resultats molt desiguals.
- Cal tenir en compte la importància clau dels plans d'acollida i acompanyament per a l'alumnat nouvingut i les seves famílies.

Partint d'aquest diagnòstic (i el que es va fer sobre l'àmbit de l'educació formal), el Pla d'educació de Ciutat Vella està orientat a promoure la millora dels centres per assolir l'èxit escolar i una escolarització més equilibrada, impulsant la participació i coresponsabilització dels diversos agents implicats, enfortint els vincles i el capital social de l'entorn.

⁶ <http://ajuntament.barcelona.cat/ciutatvella/ca/educacio-pla-deducacio-2013-2018>

Punt de partida

Al barri del Raval existeix un teixit educatiu molt ric, on les entitats del tercer sector juguen un paper molt important en l'educació i on els centres educatius tenen una llarga trajectòria de relació amb l'entorn i de participació amb la comunitat. La recerca sobre "Recursos i Actuacions al Raval" que va realitzar la Fundació Tot Raval a finals de 2013, mostra que fins a 60 dels 152 recursos analitzats, actuen en l'àmbit educatiu. Tot i així, existeix una preocupació bàsica i compartida que fa referència a que al Raval s'identifiquen **processos de segregació i de desigualtat social i econòmica** que tenen una repercussió directa en l'èxit escolar de l'alumnat del barri. El 90% de l'alumnat dels centres educatius procedeix de famílies immigrades (un altíssim percentatge del qual pateix dificultats socioeconòmiques afegides) però al barri només el 49% de persones que hi viuen són estrangeres. S'evidencia així la concentració d'alumnat que fa que la majoria de centres educatius del Raval estiguin en processos de segregació.⁷ És interessant remarcar com aquest fenomen també es dona en l'àmbit de les organitzacions d'educació no formal.

Com s'evidencia en l'Informe del mapa de recursos de suport escolar a Barcelona (2015) no és proporcional la inversió de recursos en educació amb la millora dels resultats acadèmics. Segons aquest anàlisi, *"Ciutat Vella és el districte amb més risc de fracàs escolar, segons les proves de competències bàsiques, però és, ahora, el que proporcionalment té una millor cobertura de recursos de suport escolar: és l'únic districte on el percentatge d'alumnat que fa suport escolar extra lectiu supera la mitjana d'alumnat que no supera les competències bàsiques"*. Això no vol dir, en cap cas, que es valori que al Raval s'inverteix molt en educació, sinó que aquesta realitat demana una reflexió més profunda sobre la diversitat de causes existents entorn a la dificultat per augmentar les xifres d'èxit educatiu al Raval.

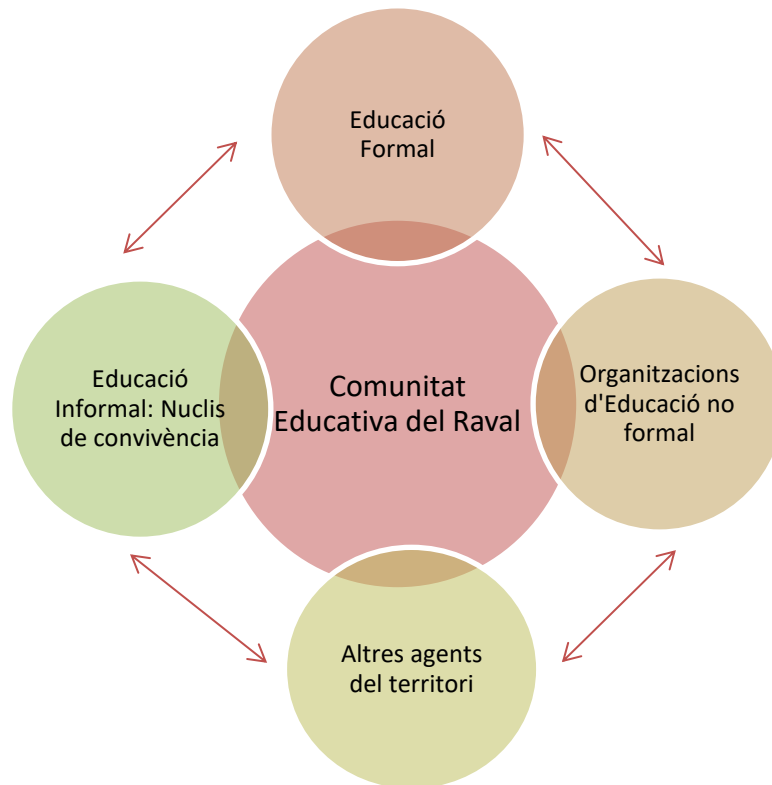
Des del grup d'educació sostenim que **aquest èxit educatiu va directament lligat amb l'equitat i la inclusió educativa**. Des d'una mirada interseccional de la realitat⁸, podem dir que no tothom accedeix o es relaciona amb el sistema educatiu amb les mateixes condicions, amb la qual cosa, s'accionen els processos d'exclusió educativa. Un exemple el trobem amb el fenomen de matrícula viva. Com destaca Martínez-Celorrio (2015), al Raval, l'arribada de nou alumnat de famílies migrants amb el curs ja començat ha esdevingut una realitat comú dels centres educatius en els últims anys. Les escoles són espais que viuen una alta rotació d'alumnat sense que puguin assegurar-se trajectòries seguides d'escolarització. A sisè de Primària, pot haver-hi un 40% de l'alumnat que ha seguit una trajectòria estable des de primer curs d'infantil (P3) (Martínez-Celorrio, 2015). A aquesta problemàtica s'ha de sumar la situació pel que fa a la fuga d'alumnat del barri que es matricula a

⁷ Quan parlem de segregació escolar ens referim a la concentració de determinats grups socials en algunes escoles i també les diferències entre escoles respecte a aquests nivells de concentració. Les variables més rellevants són; alumnat amb necessitats educatives específiques, alumnat d'origen immigrant o alumnat provinent dels grups socials amb més nivells d'estudi (Bonaf, 2012).

⁸ La perspectiva interseccional ens permet estudiar, entendre i respondre a les maneres amb les que el gènere es creua amb altres identitats i com aquests creuaments contribueixen a experiències úniques d'opressió i privilegi.

centres educatius d'altres barris, fenomen que no s'observa a les escoles bressol ni a les escoles de primària concertades.

Tenint en compte aquest context i aquesta mirada, en aquest diagnòstic es parteix de la idea que existeix una certa **desconnexió i la desvinculació entre els diferents contextos educatius**, és a dir, entre l'educació formal, informal, no formal i altres agents del territori:

Gràfic 1: Contextos educatius

Hauríem d'entendre doncs, que una major vinculació de l'alumnat i les seves famílies als diferents contextos, repercutiria en una millora de l'èxit educatiu. Per aprofundir-hi, ens hem volgut centrar en dos eixos. Inicialment ens interessa saber com és aquesta vinculació en el cas dels joves, tenint en compte que existeix una preocupació compartida respecte a **l'abandonament escolar prematur**. Per tant, en primer lloc, aquest estudi proposa una aproximació a aquesta temàtica, oferint elements per entendre les causes d'aquest fenomen i les possibles solucions. En segon lloc, estudiarem com es vinculen les persones representants de nuclis familiars (mares, pares o altres figures familiars), amb les escoles, exposant els elements claus de la **relació família/escola**. En els dos casos, es parteix de la hipòtesis que existeix una desconnexió i una desvinculació dels joves i de les famílies amb els centres educatius. Ens interessarà conèixer si aquesta percepció és així, apropar-nos a les causes, i saber com és la vinculació a altres contextos educatius en els que també participen.

Aquest diagnòstic es basa en una idea de l'educació entesa en el seu sentit més ampli, en la que es dóna per suposat que l'educació no pot quedar reduïda a l'àmbit escolar ni a l'inici del cicle vital, sinó que ha d'anar creixent al llarg de la vida per tal de poder dotar a les persones de les eines necessàries per viure i integrar-se socialment. La nova ecologia de l'aprenentatge (Coll, 2013) posa de manifest com cada cop es fa més patent la necessitat d'aprendre i d'adquirir noves competències, independentment de l'edat, el lloc o la situació, fruit dels canvis ràpids i constants de l'actual societat de la informació.

Les teories ecològiques de Bronfenbrenner (1987) ens ajuden a entendre que el subjecte forma part de diferents "cercles d'influència" que van des d'allò més *micro* a allò més *macro*, i que tots ells formen part i condicionen el desenvolupament del mateix. L'autor considerava que és necessària la creació de continuïtats entre els diferents contextos en els que l'infant participa, i que és així com s'amplia el potencial educatiu que tenen per separat.

Sota aquesta perspectiva, es fa necessari tenir en compte la **potencialitat educativa de l'entorn** i treballar cap a un model d'acció educativa que inclogui la diversitat en totes les seves manifestacions, això és, tenint en compte els diferents models culturals i familiars, de valors, d'expectatives escolars i de convivència.

Marc contextual i teòric

A continuació es presenta el marc teòric de referència per a l'elaboració d'aquest estudi. Fent un primer apunt sobre la situació de segregació escolar existent a Catalunya, per passar, a continuació, a parlar del fenomen de l'Abandonament Escolar Prematur. En aquest cas s'ha volgut contextualitzar amb dades macros, per arribar a parlar de les dades que fan referència al context local. Es fa una aproximació a la casuística del fenomen. Pel que fa a la relació entre l'escola i la família, i partint de les teories ecològiques de l'educació, hem cregut convenient apuntar algunes de les causes sobre la seva desconexió, sobretot des de la psicologia cultural, per acabar parlant de les diferents formes existents de participació.

Un apunt sobre el fenomen de la segregació escolar a Catalunya

Com destaca J.M. Vilalta, la segregació escolar és origen —i alhora conseqüència— de la manca de cohesió social. Les disparitats en els percentatges de població estrangera d'escoles i instituts mostren que l'escolarització d'aquest alumnat no s'ha produït de manera equilibrada entre els diferents centres que conformen la xarxa escolar catalana. L'adscripció territorial de moltes de les escoles i els instituts, combinada amb una forta i creixent segregació residencial, però també les dinàmiques d'elecció de centre de les famílies (principalment, la fugida de la classe mitjana de determinades escoles), i les estratègies de selecció adversa d'alguns centres han desembocat en un escenari de composicions escolars fortament distants pel que fa a la presència d'alumnat estranger (Vilalta, 2016).

El mateix autor afirma que un dels factors que està incidint de manera punyent en els darrers anys en les trajectòries escolars dels fills i filles de famílies immigrades és el deteriorament de les condicions de vida de moltes famílies castigades per les repercussions de la crisi socioeconòmica. Segons UNICEF Catalunya, la pobresa i la situació d'exclusió social entre els menors de 18 anys va augmentar fins al 33% a Catalunya l'any 2014. Per la seva banda, les dades de FEDAIA publicades el 2012 informaven que un 26,5% dels infants d'Espanya i un 23,7% dels de Catalunya vivien sota el llindar de la pobresa.

Alguns informes, com el de FEDAIA (2012), aborden específicament els impactes de les problemàtiques vinculades a la pobresa de les famílies sobre l'àmbit escolar: dificultats dels pares i mares per donar suport als fills en la formació acadèmica, urgència en les famílies perquè els més joves busquin una ocupació prematura i abandonin el sistema educatiu, dificultats econòmiques per disposar de roba i material escolar adient, menors possibilitats per accedir a les noves tecnologies i recursos educatius digitals, limitacions per assumir els costos d'activitats extraescolars (esports, reforç escolar, sortides...).

Per últim, Xavier Bonal destaca que “*les dinàmiques socials que han conduït a la consolidació de la segregació escolar són diverses, i no sempre es projecten de la mateixa manera en cada context local.*” (Bonal, 2010). A més, afegeix que s’hauria de tenir en compte el paper que ha jugat l’educació com a canal de distinció i diferenciació social, sobretot per a determinades classes mitjanes; el paper del sistema educatiu, per exemple en el moment d’accés a la escolarització; i sens dubte, el paper dels centres educatius i els claustres.

L’Abandonament Escolar Prematur

Segons l’anuari de l’educació del 2015 publicat per la fundació Jaume Bofill, es defineix l’abandonament escolar prematur (AEP) com la proporció de **persones entre 18 i 24 anys que no segueixen uns estudis reglats i que no han assolit cap titulació acadèmica per sobre de la secundària inferior** (a Espanya, l’ESO).

El 2010, el Consell d’Europa va incloure, com un dels objectius estratègics del programa Europa 2020, que la taxa no superés en cap país membre el 10%.

A Espanya la taxa d’AEP al 1992 era del 40%, la qual es va reduir fins un 22,3% al 2014. En relació al context europeu, resulta un país excepcional no sols per l’elevat nivell d’AEP (només Turquia la supera), sinó per la seva incapacitat de reduir-lo al mateix ritme que altres països (Vilalta, 2016).

L’Anuari del 2013 sobre l’estat de l’educació publicat per la Fundació Jaume Bofill també ens revela que a Catalunya un 24% de població de 18 a 24 anys abandona el sistema educatiu sense haver superat ensenyaments secundaris obligatoris, doblant el percentatge d’abandonament escolar prematur respecte el conjunt de la Unió Europea (12,8%).

Si focalitzem quina és la situació al Raval, trobem que l’AEP s’identifica com una de les problemàtiques prioritàries a abordar per la comunitat educativa. No existeixen dades a nivell de barri però podria ser superior al 40%, gairebé el doble de la mitjana de Catalunya. Les dades sobre les graduacions de secundària ens serveixen d’indicador per evidenciar aquesta realitat. La taxa de graduats en l’ESO en tot el districte de Ciutat Vella va ser del 78,33% en el curs 2013-14 en contrast amb el total de Catalunya, que va ser del 89,8%, onze punts més.

Com destaca Martínez-Celorrio (2015) la taxa de graduats de l’ESO entre l’alumnat de nacionalitat estrangera en el barri del Raval va ser del 45,9% en el curs 2014-15. Existeix una separació de 32 punts respecte a la taxa de Ciutat Vella i de 44 respecte a la mitjana catalana.

Factors que explicarien l’AEP

Per concretar en els factors de risc que provoquen l’AEP, seguim el marc teòric que proposa l’autora Aina Tarabini (2015), en el qual la vinculació escolar, o la falta de vinculació, es considera un concepte força útil per capturar el procés gradual pel qual els estudiants es desconnecten de l’escola, i per tant un bon indicador per pronosticar els riscos d’AEP. D’aquesta manera, l’indicador seria

quelcom més ampli i holístic, més enllà del rendiment escolar de l'alumnat i emfatitzant en la dimensió emocional i afectiva. Així, *“si un estudiante no está vinculado con su proceso educativo y tiene bajos resultados escolares es plausible que su trayectoria escolar pueda derivar en abandono”*. (Tarabini, 2015:199). L'autora, per profunditzar en el concepte de vinculació escolar, parteix de la proposta que defineixen Fredricks et al. (2004), la qual inclou tres dimensions claus:

- **La dimensió conductual**, vinculada als comportaments que desenvolupen els nois i noies en relació als estàndards escolars.
- **L'emocional**, relacionada amb el sentit de pertinença i els vincles afectius que es desenvolupen entre els estudiants i els centres educatius, professorat i companys.
- **La cognitiva**, vinculada a la motivació dels estudiants vers l'aprenentatge i la inversió de temps i esforç en el mateix.

Conductual	Emocional	Cognitiva
<ul style="list-style-type: none"> • Assistència regular a classe • Comportament positiu en classe • Implicació activa en activitats d'aula i de centre • Implicació en activitats no acadèmiques i/o voluntàries del centre • Realització i preparació de tasques escolars 	<ul style="list-style-type: none"> • Opinió del professorat (pros i contres) • Confiança en la figura del professorat • Opinió del centre (pros i contres) • Percepció de suport acadèmic per part del professorat • Percepció de suport emocional per part del professorat • Percepció de discriminació, exclusió, etiquetatje (revers) • Sentit de pertinença en relació al centre • Sentiments experimentats al centre 	<ul style="list-style-type: none"> • Motivació per aprendre • Interès en les activitats d'aprenentatge • Creences sobre la utilitat de l'institut i l'estudi • Autopercepció com a estudiant • Autoregulació del comportament i estratègies d'aprenentatge • Implicació en activitats d'aprenentatge fora del centre

Taula 1: Codificació de la vinculació escolar (Tarabini,A.)

Per altra banda, l'Anuari del 2015 sobre l'estat de l'educació publicat per la Fundació Jaume Bofill, aporta una visió alternativa i estructural pel que fa als factors que determinen l'abandonament escolar en una societat, focalitzant la mirada en la situació del mercat laboral com a factor principal. La tesi central és que, al marge de les circumstàncies individuals que expliquen per què són uns i no uns altres els alumnes que abandonen, la probabilitat que un alumne qualsevol ho faci depèn de la situació del mercat laboral que l'envolta. És a dir, el mercat laboral seria el factor determinant del nivell de l'abandonament escolar en una societat, i serien les circumstàncies individuals les que determinarien, dins d'aquell nivell, qui abandona i qui no.

El que ens diuen les dades analitzades en aquest estudi és que l'AEP no és només un fenomen escolar, sinó que s'ha de considerar en un marc més ampli que englobaria, a més del sistema educatiu, el sistema productiu i la regulació de les relacions laborals, i que aquests dos elements tindrien una incidència determinant.

Actualment a Catalunya els joves (com d'altres col·lectius) s'han vist afectats per l'atur, amb taxes al voltant del 50% pels que tenen entre 16 i 24 anys, i d'un 37% pels joves menors de 30 anys. Aquesta dada queda palesa a l'estudi de la inserció laboral dels ensenyaments professionals del 2013 del Consell General de Catalunya, on es reflecteix que l'atur mitjà dels joves de fins a 24 anys que han cursat amb èxit la FP era del 16% el 2013, més de trenta punts per sota de l'atur juvenil que assenyalava l'Enquesta de Població activa (EPA), que era del 49%.

La relació entre els contextos familiars i els escolars

Si ens fixem en l'estructura ecològica que proposava Bronfenbrenner (1987) veiem com el microsistema (la família o l'escola) configura el desenvolupament de la persona, i el mesosistema, fa referència a les relacions dels diferents microsistemes, com és la interacció entre la família i l'escola. L'autor considerava que és necessària la creació de continuïtats entre els diferents contextos en els que l'infant participa, per així ampliar el potencial educatiu que tenen per separat. En aquest sentit, Almirall (2011) recorda que al tractar-se dels dos contextos més rellevants per al desenvolupament d'infants i adolescents és necessària la col·laboració entre ells.

Algunes investigacions demostren que la millora de relació entre la família i l'escola beneficiaria directament a l'infant. Aquest és el cas d'Alegret (2008), qui afirma que tenir cura de la sintonia entre pares i mestres significa prevenir futurs trastorns en els nens i les nenes. També és el cas de Dowling i Osborne (1996), les quals, des d'un enfocament sistèmic, defensen que la valoració i reconeixement mutu entre els mestres i pares proporciona una base segura que permet al nen/a aproximar-se a l'aprenentatge d'una manera més saludable.

Causes de la discontinuïtat entre els dos contextos

Molts estudis corroboren que existeix una distància entre els dos contextos que cal afrontar. Per analitzar les causes d'aquesta discontinuïtat es destaquen les aportacions que es realitzen des de la psicologia cultural.

Seguint a Poveda (2001) es considera que el context escolar, en tant que entorn comunicatiu, demanda uns aprenentatges conceptuals i socials (coneixements culturals i formes de comunicació) particulars que l'alumnat necessita per formar-hi part. L'escola s'entén com un sistema d'activitat on cobren significat determinades pràctiques. Així, tal i com remarquen Lalueza, Crespo, Sánchez, Camps i Cazorla (2004), pot passar que les pràctiques que ofereix l'escola poden ser alternatives de participació poc viables i poc significatives per a certes comunitats.

Ens haurem de preguntar si és el mateix subjecte al que es refereixen els pares/mares i els educadors/es quan parlen del nen/a, si tenen la mateixa representació sobre el seu futur, o si hi ha continuïtat entre les eines utilitzades en un i altre context, entre d'altres qüestions. Aquests autors asseguren que les estratègies de socialització dels grups minoritaris (culturalment parlant) responen a les relacions de poder entre les institucions de la majoria i la minoria. En aquest sentit, l'escola com a institució s'ha construït sota el pilars de la cultura majoritària, i tal com remarquen Crespo i Lalueza "Cuando los miembros de un grupo étnico minoritario con escaso poder asisten a la escuela, se encuentran con un mundo en que las reglas, el lenguaje, las relaciones o los objetos de actividad, se hallan lejos o incluso pueden llegar a contradecir las reglas, las pautas de uso del lenguaje, las formas de relación, o los objetos más o menos explícitos de su familia y su grupo cultural." (Crespo i Lalueza, 2003: 298).

Segons aquesta perspectiva es pot afirmar que quan l'alumnat pertany a comunitats de cultures minoritàries, existiran amb més probabilitat distàncies entre l'escola i la família a nivell comunicatiu, i respecte a les expectatives escolars i la concepció de l'educació. Moltes vegades s'associa la no participació de les famílies en l'educació dels seus fills/es a un desinterès o a una resistència cultural per part dels professionals de la institució escolar. Com destaca Pons Carrasco (2004), existeixen creences en el professorat que infravaloren les concepcions educatives dels pares i mares respecte als seus fills, sobretot, de famílies migrades de països empobrits.

Així doncs, en els discursos docents s'acostumen a identificar concepcions essencialistes de la cultura lligades a una idea de cultura de la pobresa, que explicarien aquesta infravaloració dels coneixements i pràctiques familiars per part del professorat. Per contrarestar-les, es pot fer esment a l'anàlisi que realitza Blanch (2010) en la seva tesi sobre les expectatives familiars, el qual aporta una mirada amplia dels coneixements familiars, especificant que aquests estan formats per la cultura (etnoteories), la societat on es viu (les representacions socials) i els sistemes de creences compartits pels grups socials (les ideologies).

Diferents formes de participació de les famílies en el context escolar

A continuació, es concreten diferents nivells i possibilitats de vinculació entre la família i l'escola, distingint les diferents estratègies i les accions corresponents (veure taula 2).

En un **primer nivell** es distingeixen estratègies dirigides a fomentar la relació escola i família a partir dels espais de comunicació habituals en els centres educatius dedicats a transmetre l'evolució acadèmica de l'alumnat. Les entrevistes individuals, les reunions inicials o les diferents eines de comunicació, són algunes de les formes que es proposen per a que les famílies participin.

Almirall (2011) enumera una sèrie d'elements a considerar per a que aquests espais esdevinguin oportunitats de relació i de treball col·laboratiu, sobretot pel que fa a determinades estratègies que es poden fer servir a les entrevistes, com per exemple, partir dels aspectes positius de les famílies,

del reconeixement de les seves dificultats i de la no culpabilització de les mateixes. Tal i com diu López Larrosa (2009) la figura del tutor o tutora ocupa una posició central en el vincle família i escola, i les famílies construeixen la valoració de l'escola en funció de com els vagi aquesta relació amb el professor/a.

En un **segon nivell** es fa referència a les estratègies de participació formal i informal en la vida escolar del centre. La participació formal és la que està contemplada normativament, i es distingeix una dimensió associativa (AMPA) i una dimensió institucional (els consells escolars). “L'AMPA representa l'agrupació efectiva, formal i voluntària de les famílies mitjançant la qual s'organitzen i participen dins el centre” (Comas, Solanas i Cano, 2014:64). Els consells escolars, formats per representants dels diferents agents de la comunitat educativa, tenen la funció de debatre i aprovar tots els temes importants per a la organització educativa (projecte educatiu de centre, pla i memòria, pressupost, etc...). Val a dir que amb l'aplicació de la LOMCE (Llei Orgànica per la Millora de la Qualitat Educativa) es pretén buidar les competències decisòries d'aquest espai.

La participació informal es refereix a la participació de mares i pares en activitats lúdiques o tallers i conferències proposats pel centre educatiu. Si bé en aquest model de tallers, també anomenats “Escola de Mares i Pares”, es realitza un tipus de formació basada en informar a les famílies sobre el desenvolupament, cura i criança dels fills/es, podem fer menció a un altre tipus de formació on la importància recau en la construcció compartida de pràctiques educatives. Així, l'experiència de Monereo (2010) en l'estudi dels esdeveniments crítics⁹ és un exemple d'aquest altre model formatiu, centrat en promoure les relacions entre diferents famílies, compartir les reflexions sobre les tasques educatives i promoure transformacions a partir de la pròpia vivència.

En un **tercer nivell** es situen els programes que busquen la implicació conjunta de les famílies i els professionals de l'educació a partir del desenvolupament de projectes. Com destaca Vila (1998), aquests programes fomenten l'establiment de canals de relació que permetin discutir i negociar criteris comuns per l'educació dels infants de manera que es garanteixi una major continuïtat entre els dos contextos. Existeix una àmplia diversitat de programes d'aquest estil, que van des de tallers conjunts fins a la presència organitzada de les famílies a l'aula dels seus fills/es. En alguns casos s'implica a les famílies en algun aspecte del propi procés d'aprenentatge, i en altres es busca un punt de trobada on poder discutir aspectes sobre l'educació. El mateix autor considera que quan un grup de mares i pares i un/a educador/a construeixen conjuntament materials per a l'aula dels seus fills es crea un ambient diferent que permet altres formes de diàleg i de col·laboració. En aquestes situacions, el “saber educatiu” no queda exclusivament en mà del professorat, i per tant, la família es sent valorada i reconeguda i pot incorporar-se al “saber” del professorat des d'una condició d'igualtat.

Algunes experiències de participació de les famílies han tingut resultats positius pel que fa a l'apropament dels dos contextos, doncs permeten a les famílies conèixer *in situ* la dinàmica escolar

⁹ Segons l'autor, un esdeveniment crític és un succés acotat en el temps i espai que supera un determinat llindar emocional de la persona que genera una problemàtica i un desequilibri.

així com els aspectes pedagògics que guien l'aprenentatge dels seus fills/es. A més, tenen un impacte molt positiu pel que fa a les percepcions i actituds de les famílies i del professorat, produint millores en la relació, i repercutint en una millora de la participació de les famílies en l'educació dels seus fills/es. A mode d'exemple, ens sembla interessant citar-ne dos: el projecte de "Les maletes viatgeres" i de "Fons de coneixement" els quals són experiències innovadores que parteixen de la idea d'implicar a les famílies en l'aprenentatge escolar. Amb la primera experiència es reforça la llengua i les habilitats comunicatives d'un grup de mares a la vegada coneixen la cultura escolar a partir dels materials ubicats en les "maletes viatgeres". La segona experiència es refereix a una estratègia per reforçar els lligams entre els docents i les famílies (sobretot provinents d'altres cultures) a partir del reconeixement i la confiança mútua, basada en la construcció d'una unitat didàctica prenent com a punt de partida els coneixements de les mares i els pares.

Per últim, destacar un **quart nivell**, que fa referència a la dimensió comunitària i en com, des d'iniciatives com les de *ciutats educadores*, es pot fomentar la implicació dels recursos del territori en les pràctiques educatives. Aquesta perspectiva entén que la ciutat (i els barris) compta amb les condicions materials adequades per difondre els aprenentatges i els coneixements útils per viure en societat, i pot esdevenir un agent educador, involucrant tant a les administracions com a la societat civil i fomentant la idea de l'educació en el seu sentit ampli. Es tracta d'aprofitar els recursos de la comunitat per afavorir les continuïtats educatives entre els diferents contextos.

	Estratègies	Accions
Primer nivell	Espais de relació que ofereix l'escola	<ul style="list-style-type: none"> • Tutorials • Reunions inicials de curs • Recollida d'informes • Entrevistes • Jornades de portes obertes
	Canals de comunicació que ofereix l'escola	<ul style="list-style-type: none"> • Espais de participació • Pàgines web • Fulls informatius • Informes
Segon nivell	Participació formal	<ul style="list-style-type: none"> • AMPA • Consells escolars
	Participació informal	<ul style="list-style-type: none"> • Escola de mares i pares • Activitats lúdiques de l'escola
Tercer nivell	Implicació conjunta Família i Escola	<ul style="list-style-type: none"> • Programes família escola • Tallers conjunts • Famílies a l'aula

Quart nivell	Implicació de la comunitat educativa	<ul style="list-style-type: none">• Ciutats educadores/ barri educador• Projectes entre l'escola i la comunitat
-------------------------	--------------------------------------	--

Taula 2: Estratègies d'intervenció per fomentar les relacions escola i família (elaboració pròpia)

Metodologia

La metodologia que s'ha construït per aquesta recerca ha tingut en compte el marc teòric plantejat, on s'identifiquen tres contextos fonamentals en el desenvolupament de les persones, així com els recursos amb els que es compta al territori. Des d'un inici es va pensar en impulsar un procés participatiu amb els agents claus de l'àmbit educatiu del territori que contemplés la possibilitat de desenvolupar diferents activitats (com entrevistes i grups de discussió) i la celebració d'unes jornades participatives per poder realitzar una devolució.

El període de treball de l'estudi ha durat vuit mesos, i en lloc d'acabar a finals del 2016, com s'havia previst en el disseny del projecte, s'ha allargat fins els primers mesos del 2017. L'allargament del període respon a que la tasca per incloure la diversitat de visions el tema, és a dir, introduint les aportacions i percepcions de l'alumnat, famílies, i professorat, ha merescut més dedicació de la que s'esperava en un inici.

S'ha fet servir bàsicament una metodologia qualitativa (entrevistes, grups de discussió i altres activitats), complementada amb la revisió de fonts documentals i bibliogràfiques. Els materials utilitzats per a l'estudi han estat d'elaboració pròpia.

Responent a la pregunta *què volem saber com a comunitat educativa?* s'han elaborat una sèrie d'hipòtesis claus construïdes entre totes les persones membres del grup d'educació en relació a les dues temàtiques d'aquest estudi. Aquestes hipòtesis han marcat les línies específiques de l'estudi: allò que ens hem proposat contrastar per tal de corroborar o bé desestimar. En el quadre següent es mostren aquestes hipòtesis, tres en el cas de l'abandonament escolar prematur, i quatre en el cas de la (des)connexió entre l'escola i la família.

ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR	(DES)CONNEXIÓ ESCOLA-FAMÍLIA
H1) El treball educatiu comunitari al Raval (projectes educatius compartits entre centres educatius i entitats) afavoreix a l'adhesió educativa ¹⁰ dels infants i joves (i per tant, redueix els efectes de l'abandonament prematur).	H4) Les concepcions i expectatives escolars, l'idioma i les condicions socioeconòmiques, són els elements de desconexió més importants entre la institució educativa i les famílies que pertanyen a cultures minoritàries ¹¹ .
	H5) S'identifica una dificultat en conciliar els horaris de l'escola amb els de les famílies la

¹⁰ Es refereix a aspectes com: "sentir-se part" de la institució educativa i del projecte educatiu, "trobar sentit" a allò que s'estudia o percebre que els estudis "están fets per un mateix".

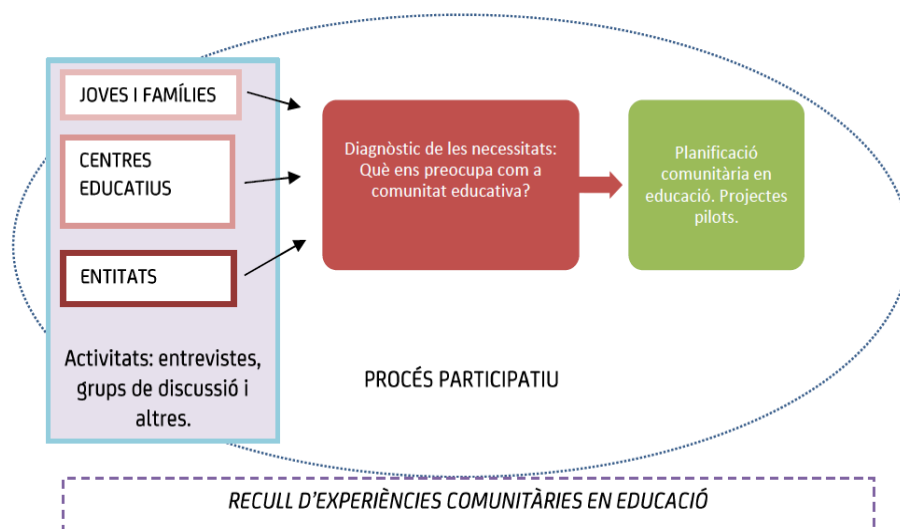
¹¹ Grups socials que compten amb una sèrie de característiques comunes entre sí (tals com l'ètnia, la religió, la condició sexual, l'idioma...) i diferenciades respecte a altres grups i que es troben inserits en un context cultural més ampli regit per la cultura d'un grup social hegemònic a la que s'anomena cultura majoritària.

<p>H2) Els condicionants familiars dels joves, moltes vegades, són un impediment a l'hora de poder mantenir la seva trajectòria formativa.</p> <p>H3) L'acompanyament que reben els joves per part de l'entorn per treballar/descobrir millor les seves expectatives i possibilitats laborals i formatives, no és suficient o no s'adequa a les seves necessitats.</p>	<p>qual cosa dificulta la creació d'espais conjunts de relació.</p> <p>H6) Les famílies autòctones residents al Raval i d'un perfil socioeconòmic mig/alt no escolaritzen habitualment als seus fills/es a les escoles del Raval per tres motius principals:</p> <ul style="list-style-type: none">- Percepció d'una falta d'identificació amb la línia pedagògica del centre.- Percepció d'una alta presència d'alumnat d'origen immigrant associada a un baix rendiment acadèmic.- Percepció d'una alta presència d'alumnat pertanyent a famílies de baix nivell econòmic relacionat un baix rendiment acadèmic. <p>H7) Les entitats del tercer sector desenvolupen un rol de mitjanceres amb les escoles, en ocasions substituint la responsabilitat familiar.</p>
--	---

Taula 3: Hipòtesis plantejades pel Grup d'Educació

Així, s'ha construït una metodologia d'investigació i acció participativa, en la que es destaquen tres elements principals: el procés participatiu (amb estratègies diferenciades per a cada agent educatiu); el recull d'experiències de territori; i la part de socialització dels resultats de la recerca. A continuació s'expliquen cadascuna d'elles.

Procés comunitari

Gràfic 2: Seqüència del procés de treball del Diagnòstic en Educació 2016-2017

Estratègia amb centres educatius: Al llarg del procés s'ha corroborat la necessitat d'incorporació de la veu de centres educatius en el diagnòstic, i a la vegada, la dificultat per assolir la seva participació. Per analitzar la causa d'aquesta baixa participació, podem parlar de factors estructurals (organització del temps dedicat als projectes comunitaris dins l'horari del professorat; valoració i reconeixement de la relació amb l'entorn des del sistema educatiu, etc.) i de factors subjectius (motivació i interès del professorat i dels equips directius, expectatives, etc.).

Davant d'aquesta realitat, s'ha dissenyat una estratègia específica per treballar directament amb els centres educatius centrada en potenciar elements facilitadors de l'apropament entre aquests i l'entorn, de la qual es destaquen les següents accions:

- Accions de difusió i visibilització del procés de diagnòstic en diferents espais de barri on existeix la presència de representants de centres educatius, com per exemple consells de barri i consells escolars. Es destaca els consells de barri celebrats l'11 de febrer i el 13 d'octubre del 2016 on es va parlar directament del grup de treball i de la seva tasca en relació al procés de diagnòstic participatiu.
- Accions de contacte (reunions i participació en el grup de treball) amb persones referents de les diferents administracions implicades en l'educació al Raval (Districte de Ciutat Vella; Foment de Ciutat-Pla de Barris; Institut Municipal d'Educació; Consorci d'Educació de Barcelona-Generalitat de Catalunya):
 - Contacte periòdic amb la tècnica d'educació del Districte.
 - Consorci d'Educació: Participació a la reunió del grup de treball i reunió específica amb la persona referent al territori del Consorci.

- Pla de Barris: Reunió específica amb la persona coordinadora del pla de barris de Raval Sud.
- Reunió conjunta entre Foment de Ciutat, IMEB (Institut Municipal d'Educació de Barcelona), Consorci d'Educació i Fundació Tot Raval.
- Contacte amb el departament d'Acció Comunitària de l'Ajuntament de Barcelona per vetllar que el procés, en la seva globalitat, fos un procés comunitari.
- Contacte formal amb les direccions dels diferents centres educatius del Raval per a realitzar una sessió de focus grup.
- Contacte informal amb cert professorat del barri amb el que ja es manté un vincle de treball conjunt per aplicar unes entrevistes.

Es va preparar un guió de preguntes pels centres educatius (veure annex) en el que es tractaven les temàtiques que es volien abordar en aquest estudi (relació amb famílies, amb l'entorn, gestió de la diversitat, abandonament escolar prematur, etc.) que va servir tant per a les entrevistes com per al grup de discussió. Finalment, s'ha contactat amb 13 centres educatius, realitzant-se dues entrevistes i un grup de discussió amb direccions i caps d'estudi de centres d'educació de secundària. Val a dir que s'ha comptat amb la complicitat de Districte de Ciutat Vella i del Consorci d'Educació per poder enfortir aquest apropament.

Estratègia amb les organitzacions d'educació no formal: des d'un inici, es va creure convenient que el procés de diagnòstic comptés amb el seguiment d'un grup de treball format per diferents entitats socioeducatives de l'àmbit de l'educació al Raval (veure annex). El grup d'educació al Raval ha estat un espai que s'ha reactivat per fer aquesta tasca, el qual s'ha dividit en dos espais: la reunió plenària i el grup impulsor. Aquest segon ha complert una funció més operativa i de presa de decisions dins de la globalitat del procés.

Les reunions del grup plenari han estat espais per extreure informació, compartir-la, contrastar-la, i començar a visibilitzar els projectes pilots d'una futura programació comunitària, tenint en compte que des d'aquí es comptava sobretot, amb la visió de les entitats del tercer sector que realitzen treball en educació.

Es va decidir centrar l'eix de treball en la revisió d'altres estudis i diagnòstics que han abordat temàtiques del mateix àmbit¹², i tenint en compte que en aquests marcs, ja han existit esforços per consensuar propostes de millora. A més, en el marc del Pla d'Actuació del Districte (febrer 2016), el grup va elaborar propostes d'actuació.

¹² Diagnòstic Infància i Adolescència i Famílies (Fundació Tot Raval, 2007); Diagnòstic Famílies al Raval (Fundació Tot Raval, 2011); Diagnosi sobre la participació de joves al Raval (SCI, 2015); Monografia de Salut Comunitària al RAval (Fundació Tot Raval, 2012); Mapa de suport escolar del Districte de Ciutat Vella (Districte de Ciutat Vella, 2015).

Estratègia amb la ciutadania: joves i famílies: l'estratègia amb la ciutadania s'ha construït amb l'objectiu d'assolir una implicació de la mateixa des de l'inici del procés amb la intenció que formin part de la planificació comunitària en un futur proper. Per a tal fet es va decidir organitzar grups de discussió a partir dels recursos amb els que comptàvem i dels vincles ja establerts. Això volia dir, comptar amb els grups ja existents de joves i de famílies dins de les entitats socials i educatives que realitzen atenció directa al Raval i que formen part del grup d'Educació. Es considerava que el fet que els grups ja estiguessin formats, i els dinamitzadors/es dels grups de discussió fossin els propis/es educadors/es, facilitaria que les persones poguessin sentir-se còmodes per poder expressar-se lliurement. En alguns casos, la dinamització s'ha realitzat per part de l'equip tècnic de la Fundació Tot Raval.

En relació als **joves**, s'ha comptat amb la Implicació de joves vinculats a les entitats i als centres educatius del barri a través de "focus grups" i altres dinàmiques participatives. També s'ha realitzat una entrevista a dos joves no vinculats a entitats i s'ha aplicat una dinàmica participativa dins una aula d'un institut públic, amb alumnat de cicles formatius. En total, es van organitzar un 20 grups de discussió, i es va comptar amb la participació de 150 joves.

Amb **famílies**, es va contactar amb grups ja vinculats a entitats socioeducatives, seguint la mateixa lògica dels grups de joves. Es va considerar necessari poder arribar a contactar amb famílies de perfils diversos: associades a AFES i famílies residents al Raval que matriculin als seus fills/es fora del Raval. S'ha contactat amb escoles bressol i famílies vinculades a Ampes per realitzar grups de discussió més endavant. Entre 2016 i principis de 2017, s'han planificat 5 grups de discussió, on han participat 30 persones adultes.

Amb els **centres educatius**, es va contactar amb els 13 centres educatius, a partir del vincle establert amb Consorci d'Educació i de les relacions creades a partir del treball comunitari. Es van realitzar dues entrevistes amb 4 professores de dos centres educatius públics del Raval, un de primària i un de secundària. S'ha planificat per al 2017 un grup de discussió amb direccions i caps d'estudi dels centres educatius d'educació secundària.

Recull d'experiències comunitàries en educació

Per altra banda, s'ha realitzat un **recull de pràctiques educatives**¹³ per tal d'identificar allò existent al territori: des de projectes d'aprenentatge servei, iniciatives de participació de les famílies, projectes transversals de centre, experiències formatives amb la comunitat, entre d'altres. S'han triat 16 experiències tenint en compte dos criteris: en primer lloc, que abordessin les temàtiques claus d'aquest estudi; en segon lloc, que ho fessin en coordinació amb diferents agents de la comunitat educativa. La intenció, ha estat la de poder visibilitzar el que ja existeix al territori, per tal de no duplicar la feina de cara a la construcció conjunta de propostes de treball.

¹³ Veure el recull de pràctiques a l'annex.

Socialització i sessió de treball conjunt

Com a part final del procés, la metodologia contempla una sessió de treball oberta i participativa, amb l'objectiu de compartir i validar el diagnòstic amb la comunitat educativa i poder consensuar estratègies d'intervenció amb tots els agents socials per donar resposta a les necessitats identificades. Com s'explica més endavant, aquesta sessió es va realitzar al maig del 2017 i va comptar amb la participació de més de 40 persones, representants de joves, mares, professorat, entitats socials i persones de l'administració local.

Resultats

A continuació es presenten els resultats obtinguts a partir de la realització d'entrevistes i focus grups a joves, representants de nuclis familiars i centres educatius. S'explica també el resultat de la sessió de treball de devolució.

1.1 Joves

1) VINCLE I ADHESIÓ DEL JOVE AMB EL CENTRE EDUCATIU

Pràcticament la totalitat dels joves expressen **no sentir-se part del centre educatiu** on cursen o on van cursar l'educació secundària obligatòria. En les seves respostes es pot extreure de que depèn aquest sentiment de vincle i adhesió amb el centre educatiu.

Per una banda, la **relació amb el professorat** és clau. La majoria de joves destaquen la distància existent amb els seus professors/es. Els joves, en general, expressen sentir-se poc compresos, mancats de recolzament, poc escoltats, i en alguns casos, menyspreats. *“Buena, en tercero llegó una profesora, era muy no se... por llevar pañuelo... me dijo que para ellos era como un insulto, porque todos están iguales y yo no.”* Per tant, existeix una necessitat de trobar en el professor/a una persona que els acompanyi en els seus estudis i també en allò personal i emocional. Tot i així, aquesta necessitat es veu solventada en alguns casos en els que sí existeixen referents que compleixen aquestes característiques i amb els que s'han pogut crear vincles positius. Es tracta de certs professor/es puntuals i sobretot de tutors/es, que podríem dir, han marcat la vida d'aquests joves. *“Yo opino que hay profes que sí que ayudan. Yo tenía una profesora en primero de la ESO que nos hacía trabajar mucho y que hasta el más vago se ponía a estudiar. Ella nos entendía, hablábamos de cosas naturales sin tener miedo a que nos echara broncas, nos esforzábamos.”* *“Los profes también te hacen preguntas sobre tu vida personal, se preocupan mucho de tu situación económica, cuando ven que no puedes pagar cuotas, te lo facilitan y saben entender la situación. Lo he sentido de algunos profesoras.”* En alguns casos, també fan referència a la seva responsabilitat individual com alumnes i reconeixen que de vegades tenen actituds poc proactives respecte al professorat.

Per altra banda, és fonamental que el centre educatiu sigui un **espai de pau i convivència**, on es puguin cultivar relacions d'amistat sanes. *“Que sea un colegio de educación, no solo de peleas, que los alumnos salgan de ahí con aprendizaje.”* En molts casos els joves relaten que això no és així, referint-se a la dinàmica de violència en la que es troben en el seu dia a dia (conflictes entre alumnat, bulling) i a les mesures que els centres educatius apliquen com a resposta (expulsions, “partes”, processos de mediació, etc.). *“Yo creo que con los partes no se aprende, no se solucionan las peleas en el instituto. No sé cómo lo haría, pero hay muchos que acumulan partes, no lo veo una buena resolución del problema.”* Gran part dels elements positius associats al centre educatiu, van

relacionats amb la construcció de relacions d'amistat i amb la participació a festes i excursions organitzades pel centre.

També consideren que formar part de la **presa de decisions** de dinàmiques de centre augmentaria el seu sentiment de pertinença. *“No me siento parte de mi centro, no comparten mucho contigo, te dejan mucho de lado a la hora de tomar decisiones... ahora está cambiando un poco porque están intentando que la gente participe...”*

Així mateix, en general, també es mostren crítics/ques amb el **sistema educatiu**. En primer lloc, associen les altes ràtios de les aules a una dificultat per assolir bons nivells d'atenció i concentració, situació que s'agreuja en un context de diversitat, on existeixen punts de partida diferents respecte a l'aprenentatge. En segon lloc, consideren que les jornades són massa llargues i existeix una sobrecàrrega de deures. Per últim, respecte a les dinàmiques d'aula, manifesten que les classes acostumen a ser repetitives, i que la subdivisió en grups de nivell no facilita l'aprenentatge.

D'altra banda, existeix una desconnexió o desmotivació de l'alumnat amb les assignatures del currículum. La majoria les troben descontextualitzades i molt allunyades de les seves expectatives de futur. *“Yo pienso que nosotros nos adaptamos al colegio pero los profesores no se adaptan a nosotros.”* Quan els hi pregunten sobre les assignatures que generen motivació, fan referència a aquelles més dinàmiques i pràctiques (informàtica, educació física, música...).

La majoria expressen haver pensat en algun moment abandonar els seus estudis, o bé per motius econòmics (*“no es lo mismo que mi madre me de dinero que sea yo el que aporte dinero a casa”*) o per manca de motivació. A vegades aquesta motivació va lligada a una percepció de dificultat alta i una sensació d'incapacitat.

També es mostren crítics/ques amb l'orientació educativa, sobretot l'alumnat que cursa actualment cicles formatius, que considera que els hi mancava informació. Per altra banda, alguns joves es mostren proactius i reconeixen la seva responsabilitat a la hora de buscar la informació sobre les seves trajectòries formatives.

Quan se'ls pregunta sobre les propostes de canvi, els joves es mostren creatius i, en la majoria de casos, ho fan amb molta claredat. Algunes propostes ens parlen d'un canvi pel que fa a la metodologia a l'aula: *“Cambiaría las clases, las haría más dinámicas, más divertidas, cosas orales, presentaciones en ordenador en grupo.”* D'altres aposten per realitzar activitats més pràctiques i a l'exterior, relacionades amb el currículum acadèmic. *“Que no se centre en leer un libro y escupir, escupir todo lo que lee y no te explican, te leen todo el temario y no te explican.”* *“Yo creo que tienen que ser fáciles y muy dinámicas y prácticas. Es todo teórico y los alumnos se cansan de estudiar, son jóvenes, es la edad de jugar, es que es eso.”* *“que no sea tan rígida, que siga los contenidos pero de otra manera diferente, porque es donde estás en plena adolescencia y necesitas expresarte, no sabes cómo hacerlo, no sabes cómo gestionar tus emociones, y lo único que te dice el profe es que te sientes, que te calles, que salgas fuera, te limitan en una mesa.”*

Una altra proposta va enfocada a no canviar tant sovint de referents educatius. És a dir, que els tutors/es es mantinguin durant diversos anys per tal de facilitar la construcció d'un vincle amb l'alumnat.

Finalment, també reivindiquen una educació en valors en el currículum acadèmic, per a que els aprenentatges desenvolupats a les aules també els serveixin per a la seva socialització, sobretot tenint en compte el moment del cicle vital en el que es troben la majoria d'ells/es (adolescència).

2) ENTORN/ ENTITATS SOCIOEDUCATIVES

La generalitat dels joves consideren l'entitat on participen com un **espai de referència**, on existeixen relacions de confiança amb els referents educatius. Valoren i agraeixen la tasca que realitzen per a la seva educació, el recolzament i reconeixement que reben. *“Si no fuera por esto no tendríamos la ESO. Para nosotros es una ayuda importante, porque no todo el mundo la tiene.”* En molts casos, troben aquí els elements motivadors per seguir les seves trajectòries formatives. *“A mí me ayudaron bastante, recuerdo una profe que era escritora, otro era un físico y otro trabajaba en Endesa. Creo que estas tres personas me motivaron mucho más que en clase, me ayudaron más”.* Destaquen també que aquestes entitats els permeten vincular-se al barri a través de la participació en activitats diverses.

En molts casos, aquestes entitats són les que els vinculen amb estudis complementaris i compensatoris, com UEC (Unitat d'Escolarització Compartida) o PFI (Programa de Formació i Inserció). Els joves trobaven a faltar una atenció més personalitzada a l'institut, i arrel de la seva experiència actual al PFI poden comparar aquests aspectes de l'ensenyament i l'aprenentatge: *“Te enseñan con tranquilidad, te ayudan en casos que no entiendes nada. En el instituto era todo lo contrario, te ayudaban y luego se iban, y te dejaban con todas las dudas.”* *“(En el instituto) Explican lo que tu necesitas aprender para tu edad...falta que nos enseñen a hacer algo, o mirar algo en el futuro. Eso te ayuda a ganarte tu propia confianza. Antes pensaba que no iba a ser nadie... aquí (en el PFI) aprendes algo que te ayuda a tirar para delante.”*

Quan se'ls pregunta l'opinió sobre la coordinació entre els dos mons (centre educatiu formal i no formal) existeixen posicions contrastades. Una part dels joves ho viu com un control no necessari. Una altra part ho valora de manera positiva i amb una repercussió bona de cara al seu aprenentatge.

3) FAMÍLIA

La majoria dels joves afirmen sentir un suport per part de la seva família entorn als estudis. Tot i així, val a dir que aquest suport es confon sovint amb una exigència o expectativa parental que és viscuda amb incomoditat per part dels joves. *“Lo que más rabia da es que te dicen: tú tienes que estudiar, estudiar, para que no seas mujer de limpieza... y eso hace que te provoquen un colapso en tu cabeza, te presionan, te agobias y los exámenes empiezan a ir mal.”* *“Yo al principio quería ser*

psicòloga. No sé ahora mismo qué hacer, me están diciendo que no lo haga. Esto me choca, porque si tú quieres hacer algo, lo primero que necesitas es el apoyo de tu familia para poder continuar.”

En els discursos dels joves es deixa entreveure la importància de **sentir-se reconeguts** pels seus pares i mares, així com d'agradar i complaure les expectatives parentals. *“Mis padres se ponen contentos, de llevarles ceros a llevarles cinco.”* Es fa molta referència als resultats acadèmics més que al procés d'aprenentatge en si, que requereix un suport diari. Així el moment d'entregar notes als pares i mares es torna un moment amb una certa càrrega emocional per al jove. En alguns casos, parlen de la pressió que senten: *“Hay padres que exigen mucho, y al final tú no puedes”*. En altres, l'exigència s'identifica com quelcom positiu: *“A mí me gusta que me exijan mis padres. Cuando salí de la UEC yo no sabía dónde apuntarme, y ellos siempre me insistían. Si no lo hubieran hecho no estaría aquí.”*

Existeixen casos puntuals de joves que expressen no comptar amb el suport familiar per seguir amb els seus estudis, ja que prefereixen que els joves continuïn treballant: *“Mi madre dice que no sirve estudiar. Yo voy a acabar la ESO, haré un ciclo y a trabajar para irme de mi casa.”*

Pel que fa a la coordinació de la família amb els centres educatius, en general en parlen amb certa desconfiança. *“cuando pasa algo malo se ponen en contacto con la familia, de inmediato... si haces algo bueno, no dicen nada, no hay reconocimiento”*. La majoria de joves consideren que els seus pares i mares s'han implicat poc en els seus centres educatius. *“Yo creo que los familiares deberían implicarse más en lo que es los estudios porque es una manera de motivarlos y apoyarlos... yo por eso quizá dejé los estudios, porque no tenía nadie que estuviera allí, sabes.”*

4) MOTIVACIONES INTERNES

En general existeix una **desconfiança entorn a la situació del mercat laboral** actual. En alguns casos ja tenen experiència laboral. Argumenten que fins i tot amb formació es difícil trobar feina, que hi ha més demanda que oferta laboral, que els sous estan baixant i que els drets laborals estan minvant. Consideren que l'experiència és fonamental a l'hora d'inserir-se en el mercat laboral. La majoria dels joves tenen un coneixement adequat sobre l'itinerari a seguir per tal d'entrar al mercat laboral.

Pel que fa a les seves **expectatives de futur**, molts d'ells/es valoren continuar els seus estudis per aconseguir treballar en allò que els agrada. Aquesta és una de les seves motivacions més punyents. Millorar com a persones, no rendir-se, motivar a d'altres persones a seguir lluitant... són desitjos que tenen a veure amb històries de vida d'aquests joves resilients: *“No acabar en la calle. Muchos de mis compañeros han acabado en la calle o haciendo trabajos que no valen la pena.”*

Es desprèn de les seves respostes, que en la majoria de casos, existeix una recerca d'estabilitat i d'ascensió social, tant a nivell personal com a nivell laboral.

Pel que fa al seu temps fora de l'horari lectiu, les respostes són diverses. Parlen sobretot de pràctiques d'esport i d'activitats relacionades amb el món de la formació laboral: curs del carnet de

conduir, pràctiques de pre-monitor, o estudi de castellà. Alguns dels joves es troben actualment treballant.

Alguns d'ells no tenen condicions a casa per estudiar, així que van a la biblioteca o al casal.

1.2 Famílies (mares)¹⁴

1) VINCLE I ADHESIÓ AMB EL CENTRE EDUCATIU

La majoria de mares expressen tenir **bona relació amb el centre educatiu**, sentir-se escoltades i respectades, i estar informades de tots els aspectes importants relacionats amb els seus fills/es. *“Yo intento siempre tener buena relación, como dicen la escuela es el segundo hogar. Es una manera que mi hijo se integre mejor.”* Es destaca la importància que l'escola sigui un espai accessible. *“La importancia de poder contar con la escuela si ocurre cualquier problema”* *“Es importante cuando te toman en cuenta, cuando tienen empatía”*.

Els espais més habituals per comunicar-se amb el professorat és a l'entrada i sortida de l'escola. També la majoria identifiquen tenir persones de confiança i espais com les tutories per poder parlar amb més profunditat, si és necessari.

Aquests moments d'entrada i sortida també són els més comuns per **relacionar-se amb altres mares**. *“Luego están a fuera todas las mamás, es igual si son filipinas, musulmanas, indianas, evangelistas... nos llevamos bien y charlamos de cualquier cosa, no necesariamente del colegio.”*

Aquesta realitat és natural a l'educació infantil i primària, en canvi a secundària ja no existeix. *“En el instituto no van las madres a recoger a sus hijos... en primero de la ESO sí, pero cuando llega segundo, parece que las madres han desaparecido.”*

La majoria de mares expressen tenir bona relació entre el grup de mares. Algunes tenen un grup de *whatsapp* que els permet estar més informades del dia a dia de l'escola. Altres expliquen com entre elles s'ajuden a traduir les cartes que envia l'escola, per exemple, que estan en català o castellà.

Quan es refereixen als aspectes positius que identifiquen de l'escola, fan referència a les metodologies de treball en grup i a l'ensenyança de valors.

Els aspectes negatius van relacionats amb la situació de violència que existeix en l'ambient del centre educatiu: *“Yo creo que lo que tendrían que evitar es que hubiera tanto bullying, que actúen el caso de los alumnos que están acosados. Van los niños con miedo, y entonces no le ponen interés a los estudios.”*

La majoria de dones són conscients que l'educació és una **responsabilitat compartida** entre el centre educatiu i la família i que caldria millorar els llaços: *“Esperan que nos impliquemos más en la vida del colegio.”* *“Los profesores esperan de nosotras que les ayudemos, que sigamos su trabajo en casa. Si los profesores les ponen unas pautas y no las seguimos, destruimos todo el trabajo.”*

¹⁴ Com s'explica en el text, quan parlem de famílies, hem de tenir en compte que les persones representants dels nuclis familiars que han participat en aquest estudi, han estat mares.

En general, les mares destaquen diferències entre l'educació pública i la privada, atorgant més valor a aquesta última. Consideren que el nivell acadèmic en aquest cas és més alt i que també ho és el grau d'exigència (la exigència la entenen com quelcom positiu).

Pel que fa al coneixement que tenen de l'**Ampa**, en general, identifiquen aquest com un espai on, pagant la quota establerta, podran aconseguir descomptes econòmics pel que fa a sortides, llibres i alguna activitat extraescolar. Algunes expressen no saber que és l'Ampa i d'altres ajuden puntualment en alguna activitat. Les activitats que tenen més èxit de participació són les que tenen a veure amb festes, com el carnestoltes.

2) RELACIÓ AMB L'ENTITAT I L'ENTORN

Totes les mares que van participar de l'estudi tenen relació directa amb entitats socioeducatives, ja que els seus fill/es hi participen. La totalitat de les dones **valoren de manera positiva la relació** que mantenen amb l'entitat on està implicat el seu fill/a. *"En el casal hay una cosa muy bonita, tenemos nuestro propio espacio, cada una opinamos"*. Destaquen la relació de confiança que existeix amb l'equip d'educadors/es. *"no me cuesta abrirme, me siento en confianza, es como si nos conociéramos de toda la vida, y me siento bien"*. Algunes d'elles han necessitat l'ajuda dels referents de les entitats per parlar amb l'escola, d'altres no.

Al fer la pregunta de si utilitzarien l'escola en el cas que aquesta estigués més oberta a elles, una mare fa esment al cansament diari que moltes dones pateixen: *"mis hijos a las ocho vienen a casa, pobrecitos todo el dia fuera... porque tienes cosas... futbol, casal, estudiamos un poco de árabe..."*

La idea dels patis oberts no els agrada ja que consideren que a l'escola, anant de dilluns a divendres ja és suficient. Fan esment d'altres activitats que poden fer els dissabtes: *"está la caseta del barrio, un monton de museos gratuitos..."*

Existeixen opinions disperses en relació a l'estima vers el barri. *"yo llevo 12 años aquí y me gusta el barrio, no me quiero ir"*. *"Ahora vivir aquí es muy difícil, vas con miedo... cosa que antes no pasaba. Hay mucho ruido, muchas peleas."*

3) RELACIÓ AMB ELS SEUS FILLS/ES

Les **dones** són les que s'estan fent càrrec actualment de l'educació dels seus fills/es a casa.

Totes elles, a l'hora de relacionar-se amb els seus fill/es, manifesten estar aprenent alguna cosa nova que abans no sabien, i sobretot, fan referència al moment d'ajuda en els deures de l'escola. Alguna expressa que en el tema dels **deures**, el casal fa una feina fonamental que ella no es veu capaç de fer. *"Yo si hago deberes con ella en catalán, entonces yo aprendo más catalán. Si hago un problema de matemáticas, a mí también se me queda en la cabeza."* *"Yo ya te digo, estudié hasta quinto y no me entero. En el casal le ayudan con los deberes, que va cada día, de lunes a viernes."*

També destaquen les sensacions de **soledat com a mares**, o bé perquè els marits treballen molt o per separacions, tot i que és quelcom que no els estressa, hi estan acostumades.

La totalitat de mares expressen que volen que els seus fill/es estudiïn, creixin feliços, i puguin fer allò que volen fer. En molts casos existeix un desig d'ascensió social en relació als fills/es.

1.3 Centres educatius

1) VINCLE I ADHESIÓ DEL JOVE AMB EL CENTRE EDUCATIU

En el grup de discussió de la franja de secundària es va fer palès com **el professorat** dels instituts fa una **tasca que va més enllà de la curricular**, atenent també les necessitats socials prioritàries dels joves del Raval. Consideren que l'institut és un espai conegut pels joves, on es senten còmodes i es relacionen amb els seus iguals. *“Als instituts del Raval els joves troben una zona de confort i d'alguna manera es senten protegits.”* També consideren que al Raval existeix una dificultat en graduar l'ensenyament obligatori i en assolir que hi hagi continuïtat en l'ensenyament postobligatori. *“El normal en altres barris és que com a mínim facin l'ESO i el Batxillerat. Aquí al Raval no tenim aquesta realitat, el problema és anterior, a partir de 3r i 4rt de l'ESO”*. Per tant, es considera que és a partir dels 16 anys, i en alguns casos una mica abans, on s'ha de situar el punt de mira si estudiem l'abandonament escolar prematur al Raval.

Per vetllar per a que l'alumne continuï els seus estudis obligatoris, existeixen mecanismes de seguiment i acompanyament dins dels propis instituts que es potencien quan arriben a quart de l'ESO, moment en el que s'intensifiquen les estratègies **d'orientació acadèmica**. Així, en el cas d'identificar algun alumne susceptible d'abandonar, aquest és derivat al Servei d'Orientació del Consorci d'Educació, que fa d'enllaç amb els recursos externs que ofereixen itineraris formatius de caire professional (currículums diversificats, unitats d'escolarització compartida, tallers, etc.). Es considera que aquests mecanismes funcionen correctament, tot i que també hi ha constància que hi ha un grup de joves que queden al marge. *“Se'ls intenta adreçar a altres estudis, però hi ha un grup de joves, amb noms i cognoms, que es perden.”* Quan aquestes vies s'esgoten, podem parlar de que el jove ha abandonat els seus estudis. Els alumnes que retornen al seu país d'origen a seguir amb els seus itineraris formatius no es comptabilitzen com a alumnat que ha abandonat els seus estudis.

Quan arriba el moment de **canvi d'etapa educativa**, pot passar que el jove no trobi el recolzament que ha trobat anteriorment, i que la composició de les aules sigui diferent. La suma d'aquests factors pot causar una sensació de pèrdua en el jove que pot dificultar la continuïtat dels seus estudis. En un dels instituts on també realitzen cicles formatius, han incorporat recentment hores de tutories individuals dins de les hores lectives, per tal de realitzar aquest acompanyament més individualitzat. Dues de les professores expliquen en una entrevista com la majoria del seu alumnat arriba sense tenir molta informació sobre els estudis, i que això pot ser la principal causa de l'abandonament en

aquesta etapa educativa, que en el seu cas, es situa en el 30%. Consideren que s'hauria de reforçar l'orientació educativa al segon cicle de l'ESO.

Dins el grup de discussió, també afirmen que a partir dels 18 anys hi ha un ventall de possibilitats i recursos per seguir estudiant, però que als alumnes no els arriba aquesta informació. A més cal una millor coordinació entre aquests recursos.

En l'entrevista realitzada a dues mestres de primària, es va constatar la importància d'abordar l'abandonament escolar prematur a partir d'una **prevenció en etapes de primària**. *“Des de primària s'ha de treballar l'hàbit per anar a l'escola. Per això és molt important la coordinació i que tothom actui a la vegada: escola, serveis socials, entitats, etc.”* Aquestes mestres expliquen com s'hauria de millorar els mecanismes per actuar davant dels casos d'absentisme escolar: *“Tothom hauria de tenir molt clar que anar a l'escola és un dret i una oportunitat de futur. A vegades notem molta lentitud per actuar quan identifiquem que algun nen/a no ve a l'escola.”*

Les mestres, al parlar sobre la **transició** de l'alumnat de primària a secundària, destaquen com es produeix un canvi substancial pel que fa a les metodologies d'aula i l'acompanyament per part del professorat. *“Nosaltres, les tutores, estem pràcticament totes les hores amb ells, en canvi a l'institut tenen un professor per cada assignatura.”* Pot passar que a secundària ja no es puguin aplicar amb tanta facilitat metodologies més actives com treball per projectes o treballs grupals i cooperatius, i les dinàmiques magistrals siguin elements de desmotivació per al propi jove.

2) ENTORN/ENTITATS SOCIOEDUCATIVES

El professorat percep el barri com un espai amb un gran ventall d'entitats socials en la que la majoria dels joves en fan ús fora de l'horari lectiu. *“La majoria d'alumnes estan tots fent alguna cosa fora de l'institut, enllacen. Algú que no estigui fent res és una excepció.”* Davant d'aquesta realitat cal un esforç comú per millorar les coordinacions i treballar per enviar al jove un mateix missatge, segons el que es va opinar al grup de discussió.

Per a les mestres de primària entrevistades, **les entitats socials fan un treball complementari** molt necessari, en el que s'ha anat millorant pel que fa a la coordinació en els últims anys. *“Ara ens coordinem amb els educadors/es, perquè així entre tots/es ens podem ajudar i transmetre el mateix missatge al nen/a.”* Tot i així, manca temps dins de l'horari del professorat per poder dedicar a aquestes coordinacions. Comparteixen la opinió amb els professionals de secundària que aquest és un barri en el que existeixen molts recursos educatius fora de l'horari lectiu, i que a vegades, un infant passa tot el dia fora de casa enllaçant l'un amb l'altre. Les mestres són partidàries que ha d'existir una coordinació entre els diferents agents educatius, i a la vegada, han d'existir uns límits d'actuació. *“L'escola té uns objectius i els casals tenen uns altres. L'entitat no pot fer d'escola i l'escola no pot fer d'entitat. I en algun moment donat, poden ser semblants, comuns i complementaris. Tots junts han de ser un eix vertebrador de cohesió social al barri.”*

3) FAMÍLIES

El professorat considera que, tant a primària com a secundària, l'acompanyament familiar és fonamental per a que l'alumne pugui mantenir els seus estudis i tingui èxit en el seu itinerari formatiu. S'identifiquen diferents causes per explicar la **baixa participació de les famílies** als centres educatius:

Moltes vegades el que succeeix és que existeix un gran **desconeixement de les famílies sobre el sistema educatiu** en general. *“Hi ha un ventall de famílies que no saben què es fa a l'institut, quins són els itineraris formatius dels seus fill/es, quines possibilitats tenen, etc.” “El full de preinscripció és molt simbòlic...moltes famílies no són capaces d'emplenar-ho per si soles.”*

S'identifica com a gran dificultat en la relació la **desconeixença de l'idioma**. Moltes dones, sobretot d'origen paquistanès, tot i portar anys vivint aquí, no entenen el castellà. Els seus marits treballen fora de casa i són elles les que s'encarreguen dels fills/es. *“Necessitaríem mediadors/es fixes que estiguessin cada dia mínim un dia a la setmana.”*

També es considera que existeix una **distància que va més enllà** de l'idioma i el desconeixement del sistema educatiu, i que té a veure amb imaginaris i concepcions escolars diferents. En els seus països d'origen, equiparen l'escola com un espai on s'educa de manera exclusiva, i el professorat es percep com una autoritat. Des d'aquesta perspectiva és difícil que elles vegin la necessitat d'implicar-se al centre educatiu. *Els hi demanes més implicació però ells no saben ben bé que vol dir això*. *“Quan hem parlat amb els mediadors/es, ens han explicat que ells a les escoles dels seus països d'origen no hi participen i per això es queden tant sorpresos quan des d'aquí els hi demanem tanta implicació.”*

La **situació laboral i la situació socioeconòmica** també es consideren factors que incideixen en aquesta baixa participació. La majoria de famílies mantenen jornades de treball extenses amb horaris incompatibles amb els horaris de participació que es proposen des dels centres educatius.

En el cas de l'escola primària, tot i que la participació és baixa, es pot dir que ha millorat en els últims sis anys: per part de l'Ampa es segueixen impulsant algunes activitats, i per part de l'escola, s'aprofiten diferents espais formals i informals per relacionar-se. A secundària es considera que la existència d'una **Ampa** activa facilitaria la relació amb les famílies i la implicació de les mateixes en l'educació dels seus fills/es. En un institut no existeix però la volen reactivar, i en l'altre sí, tot i que funciona de manera intermitent. En ambdós casos és el centre educatiu qui adopta el rol d'acompanyar-les. *“És complicat, molt esforç per pocs resultats”*. Tot i l'esforç que dediquen a les convocatòries, les reunions individuals, la realització de tallers i altres mecanismes, la participació de les famílies als centres educatius de secundària és molt baixa.

4) PERCEPCIÓ SOBRE L'ALUMNAT

El professorat considera que els joves no disposen de **referents** dins dels seus grups d'amics que els puguin ajudar a mantenir els seus estudis. Com a proposta, s'apunta que es podria fer una identificació de referents, models a seguir, de joves del Raval que han continuat els seus estudis de manera satisfactòria, i poder realitzar alguna activitat de coneixença mútua.

Molts dels joves han tingut poca relació amb **altres ambients** més enllà del Raval, la qual cosa els situa en un estat de vulnerabilitat quan comencen a moure's. *“Quan surten de l'institut i marxen a un altre lloc, tots els seus paràmetres es trastoquen...nosaltres ho veiem amb els que van a la universitat... Passen a ser els especials... i això els fa estar perduts.”* Davant d'això es planteja la proposta de crear activitats que impliqui una mobilitat des de molt abans.

Consideren que els joves es troben en un **moment vital de canvis i incerteses**, on han de decidir sobre el seu futur en poc temps i amb l'afegit que es troben amb una manca de recolzament. *“Potser està en l'edat més complicada del seu procés de creixement. En quatre dies ja se'ls hi demana si seguir estudiant, o treballant.”*

Tots/es estan d'acord en afirmar que existeix un gran nombre d'alumnes “que els hi falta temps per aprendre l'idioma”. Es tracta d'alumnes que estan escolaritzats però que no poden seguir el ritme de l'aula per la seva condició de nous/noves. **L'idioma és una barrera i també ho és tot el que té a veure amb l'imaginari cultural.** Actualment, l'ensenyança contextualitzada també fa que per a aquests alumnes sigui més difícil que per altres assolir un bon nivell d'aprenentatge. *“En les matemàtiques, per exemple, no és que no sàpiguen resoldre els problemes, sinó que no entenen els enunciats.”* La majoria d'aquests alumnes no arriben a graduar l'ESO i tampoc poden entrar a fer un PFI (Programa de Formació i Inserció).

Existeix doncs, una preocupació generalitzada per part del professorat al no identificar actualment cap recurs institucional que doni resposta a les necessitats d'aquest perfil d'alumnes.

Les mestres de primària constaten a l'entrevista realitzada que les seves expectatives vers els seus alumnes són molt altes. *“Creiem que ells poden arribar on vulguin i on la societat els deixi.”* *“Nosaltres no creiem que els nens tinguin un nivell baix pel fet de ser immigrants, és més, creiem que molts d'ells, amb totes les dificultats que tenen, tenen un nivell altíssim, molt per sobre que altres nens en entorns més normalitzats.”* **Defensen que no és una qüestió de capacitats, sinó de condicionants socials, econòmics i culturals.** *“Són aspectes que no s'avaluen per exemple en les proves Pisa, la qual cosa, pot ser una mica enganyosa. Són nens amb les mateixes capacitats que altres nens però amb més dificultats socials i econòmiques.”*

1.4 Sessió oberta participativa de devolució dels resultats

Com ja s'ha comentat, el procés de treball incloïa la celebració d'una sessió de treball participativa on poder fer un retorn a la comunitat educativa de la tasca realitzada i dels principals resultats obtinguts, per així poder començar a planificar conjuntament accions futures. Així, el 17 de maig del 2017 es va realitzar una sessió oberta participativa a l'associació de mestres Rosa Sensat, on van

participar 44 persones, representants d'entitats socioeducatives, joves, famílies, centres educatius i administració pública.

La sessió es va dividir en dues parts. En la primera part, expositiva, es va realitzar una devolució de la feina realitzada pel grup d'educació en l'últim any, centrada en la realització de l'estudi sobre les necessitats dels diferents agents educatius. Així, representants dels tres col·lectius (joves, mares i centres educatius) van presentar les principals conclusions de l'estudi.

En la segona part, es va realitzar una dinàmica de treball en grups per realitzar propostes d'acció per als dos temes focals de l'estudi. Es van realitzar dos grups per treballar l'abandonament escolar prematur i un per treballar la participació de les famílies. Es va facilitar una dinàmica en la que la idea era construir "menús amb ingredients" que il·lustressin cadascuna de les propostes d'acció. El resultat d'aquesta feina és el que es veu a continuació:

Conclusions i propostes

Com s'ha esmentat en aquest document, al llarg de l'estudi s'ha volgut centrar el focus de mira en dos grans temàtiques però sense perdre de vista la part relacional entre els diferents contextos educatius del territori. Així, s'han analitzat les percepcions dels joves, mares i centres educatius que han participat en la recerca en relació als tres grans àmbits: l'educació formal, l'educació no formal i l'educació informal o nuclis familiars.

A l'inici de l'estudi fèiem esment a set hipòtesis construïdes amb la intenció de corroborar-les o desmentir-les. Finalment, podem afirmar que cinc d'elles s'han pogut contrastar i altres dos no ha estat possible. Aquestes són les hipòtesis 5 i 6, que feien referència al perfil de famílies del Raval que escolaritzen fora del barri. Per les dimensions d'aquest estudi, no s'ha pogut explorar aquesta realitat, però creiem que és quelcom interessant i necessari a tenir en compte per a altres recerques en un futur.

	HIPÒTESIS ELABORADES PEL GRUP D'EDUCACIÓ	ESTAT
Abandonament Escolar Prematur	H1) El treball educatiu comunitari al Raval (projectes educatius compartits entre centres educatius i entitats) afavoreix a l'adhesió educativa dels infants i joves (i per tant, redueix els efectes de l'abandonament prematur).	Es corrobora
	H2) Els condicionants familiars dels joves, moltes vegades, són un impediment a l'hora de poder mantenir la seva trajectòria formativa.	Es corrobora
	H3) L'acompanyament que reben els joves per part de l'entorn per treballar/descobrir millor les seves expectatives i possibilitats laborals i formatives, no és suficient o no s'adequa a les seves necessitats.	Es corrobora
Relació Família/ Escola	H4) Les concepcions i expectatives escolars, l'idioma i les condicions socioeconòmiques, són els elements de desconexió més importants entre la institució educativa i les famílies que pertanyen a cultures minoritàries .	Es corrobora
	H5) S'identifica una dificultat en conciliar els horaris de l'escola amb els de les famílies la qual cosa dificulta la creació d'espais conjunts de relació.	No s'ha explorat

	<p>H6) Les famílies autòctones residents al Raval i d'un perfil socioeconòmic mig/alt no escolaritzen habitualment als seus fills/es a les escoles del Raval per tres motius principals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Percepció d'una falta d'identificació amb la línia pedagògica del centre. - Percepció d'una alta presència d'alumnat d'origen immigrant associada a un baix rendiment acadèmic. - Percepció d'una alta presència d'alumnat pertanyent a famílies de baix nivell econòmic relacionat un baix rendiment acadèmic. 	<p>No s'ha explorat</p>
	<p>H7) Les entitats del tercer sector desenvolupen un rol de mitjanceres amb les escoles, en ocasions substituint la responsabilitat familiar.</p>	<p>Es corrobora</p>

Taula 4: Estat de les hipòtesis plantejades al finalitzar l'estudi

A continuació, es plantegen les conclusions generals, partint de les idees força que han anat sorgint en cadascuna de les accions de recerca realitzades. Hem volgut apuntar una sèrie de recomanacions o propostes de treball, davant de les necessitats identificades, amb la voluntat de ser portades al debat i consensuades en els diferents grups de treball existents.

Cal potenciar espais de reflexió i treball conjunt entre els diferents àmbits educatius per tal de fomentar l'educació comunitària al Raval.

Tal i com s'ha evidenciat al llarg del procés de treball, i relacionant-se amb la hipòtesis 1¹⁵, sobretot en el si del grup d'educació es corrobora, un cop més, que si volem treballar l'educació al Raval amb una mirada comunitària, caldrà potenciar espais de reflexió col·lectiva i de treball en conjunt, a partir de la diversitat d'agents educatius existents.

Per tant, com a primera recomanació d'aquest estudi, es desprèn que es podrien crear espais de reflexió, co-creació i treball conjunt al Raval, a partir de la implicació de centres educatius, entitats d'educació no formal, joves i famílies. Cadascú des del seu àmbit i la seva expertesa, però mantenint un objectiu comú respecte l'educació al barri.

¹⁵ H1) El treball educatiu comunitari al Raval (projectes educatius compartits entre centres educatius i entitats) afavoreix l'adhesió educativa dels infants i joves (i per tant, redueix els efectes de l'abandonament).

Cal desenvolupar accions que previnguin l'abandonament escolar com a estratègia de millora de l'èxit educatiu.

Es considera que al Raval existeix una dificultat en assolir la graduació de l'ensenyament obligatori i en aconseguir que hi hagi continuïtat en l'ensenyament postobligatori. Es manté una percepció generalitzada que fa constar que aquesta situació no esdevé per una qüestió de manca de capacitat del jove, sinó més aviat per una sèrie de condicionants socials, econòmics i culturals que fan que aquest no pugui mantenir la seva trajectòria formativa. A aquests condicionants, s'han de sumar factors motivacionals i emocionals, sobretot pel que fa a la relació del jove amb els seus referents educatius i amb el centre educatiu (acompanyament educatiu, sentiment de pertinença, etc.), així com factors més de caire estructural que tenen a veure amb les exigències del sistema educatiu.

En primer lloc, s'ha vist que la manca de motivació va lligada a una percepció de dificultat alta i una sensació d'incapacitat vers l'assoliment dels estudis. Els joves associen aquesta manca de motivació amb les dinàmiques d'aula que han experimentat al llarg de la secundària: ràtios altes a les aules, jornades massa llargues, sobrecàrrega de deures, classes repetitives i subdivisió de grups de nivell. Aquesta percepció dels joves és coherent amb el que succeeix en la transició de primària a secundària, ja que es produeix un canvi substancial pel que fa a les metodologies d'aula i l'acompanyament per part del professorat. Pot passar que a secundària ja no es puguin aplicar amb tanta facilitat metodologies més actives. S'ha observat que aquestes metodologies són valorades positivament pel grup de mares.

És per això que les propostes de canvi dels propis joves van encaminades a experimentar classes de caràcter més dinàmic i amb ensenyaments més pràctics, i en mantenir al llarg d'un període ampli de temps la figura dels tutors/es, per tal de facilitar la construcció de vincles.

En segon lloc, tenint en compte el cicle vital de canvis i incerteses en el que es troben els joves, és fonamental l'existència d'un recolzament i de referents positius en el seu entorn, més enllà dels referents familiars. Els centres educatius consideren que els joves no disposen de **referents** dins els seus grups d'amics que els puguin ajudar a mantenir els seus estudis. Com s'ha vist, en la família obtenen un recolzament concret, en la majoria de casos, que els joves perceben com a exigència. A aquest fet es suma que molts dels joves han tingut poca relació amb altres ambients més enllà del Raval, amb la qual cosa, els situa en un estat de vulnerabilitat en el moment que comencen a moure's.

En aquest sentit, les accions que fomenten referents positius de joves que han desenvolupat trajectòries d'èxit educatives, podrien esdevenir una manera de treballar aquesta necessitat.

També es consideren la realització d'accions que impliquin moviment i relació dels joves amb altres entorns i ambients.

Pel que fa a l'**acompanyament educatiu**, els joves esperen una figura que vagi més enllà de la figura clàssica del professor/a, la qual pot generar una relació de distància i incomprensió. La possible necessitat d'un referent, potser va més enllà de l'àmbit més purament escolar, és a dir, que allò que manca fora, es cristal·litzi en una demanda d'atenció per part de figures que, poden no ser, les que desenvolupin aquesta funció. Per tant, els joves expressen la necessitat de poder comptar amb un referent educatiu amb el qual poder crear un vincle afectiu, on sentir-se reconeguts i compresos. Actualment, els joves afirmen trobar això en les entitats socials a les quals estan vinculats (a través dels referents educatius) i en certs professors/es específics amb els que comparteixen més enllà que allò purament curricular. En aquest sentit, els centres educatius fan palès que el professorat del Raval, avui en dia, fa o ha de fer una tasca més social davant de les realitats que acompanyen l'alumnat de les seves aules.

En aquest sentit, es podrien reforçar els llaços i les coordinacions entre les entitats del fora escola i els centres educatius, per tal de poder transmetre el mateix missatge a l'infant o jove. Per això és necessari mantenir l'objectiu de cada espai educatiu i a la vegada, trobar espais de complementarietat.

És fonamental l'existència d'una **orientació educativa** que es basi en un acompanyament individualitzat atenent a les necessitats concretes que presenti el jove, sobretot en el canvi d'etapa educativa. Existeix un Servei d'Orientació Educativa que es coordina amb els centres educatius per fer aquesta tasca. Per part dels centres educatius, es considera que aquests mecanismes funcionen correctament, tot i que també hi ha constància que hi ha un grup de joves que queden al marge. Els joves, per la seva banda, es mostren crítics destacant la manca d'informació que reben, tot i que també assumeixen la seva part de responsabilitat per a la recerca de la informació.

En aquest sentit, es podrien treballar de manera conjunta (entre les entitats socioeducatives i els centres educatius), protocols compartits per actuar en casos d'abandonament que contemplassin, a més, la prevenció.

Pel que fa a aquest grup d'alumnes que queden al marge, es comparteix la percepció que la causa principal es troba en l'**aprenentatge de l'idioma**. Aquesta dificultat repercuteix directament en el no assoliment d'uns nivells òptims en les competències bàsiques i en la dificultat d'encaixar en determinats recursos que formen part d'itineraris més professionalitzadors.

En aquest sentit, cal repensar i reforçar recursos que fomentin l'aprenentatge de l'idioma per aquest joves que es troben en una situació específica, en la que els condicionants econòmics i migratoris, tenen molt a veure.

Es destaca com en el cas dels joves es fa un esment directe a la sensació de **conflictivitat** que perceben en el dia a dia del centre educatiu, que contrasta amb la percepció per part dels centres educatius, que consideren que, els joves en general s'hi senten còmodes i protegits. En alguns casos, els joves entrevistats parlen de repensar els sistemes de mediació existents als centres educatius; aquesta podria ser una proposta a tenir en compte, si més no, per no perdre de vista que, tant els joves com les mares, destaquen la situació de violència existent com una preocupació evident.

Per altra banda, es podrien realitzar accions que fomentessin el sentiment de convivència i de pertinença al centre educatiu, reforçant les festivitats, excursions i les relacions positives ja existents. Una manera podria ser a través de la potenciació de l'associacionisme juvenil o estudiantil, a partir del treball conjunt entre instituts i entorn o d'experiències d'aprenentatge servei.

Cal tenir en compte que la implicació de les famílies en l'educació és fonamental per a l'èxit educatiu del Raval.

En primer lloc, val a dir que quan parlem de famílies, ens referim específicament a dones, que són les que majoritàriament porten el pes de la càrrega familiar. En molts casos, a més a més, la figura del pare, tot i que existeix, és absent en aquest àmbit. Val a dir que totes les famílies estan interessades en l'educació dels seus fill/es, i volen el millor per ells/es pel que fa a la seva trajectòria educativa.

Es parteix de la idea que l'educació és quelcom no centrat només en un àmbit concret. En aquest sentit, la percepció de les mares també va en aquesta línia, doncs afirmen que l'educació és una responsabilitat compartida entre el centre educatiu i la família i, afegeixen, que en tot cas, sempre es poden millorar els llaços.

La majoria de dones que han participat en la recerca afirmen tenir persones de confiança dins el centre educatiu per poder abordar qualsevol problemàtica sobre el seu fill/a i recalquen l'important que és per elles que el centre educatiu sigui un espai accessible. Pel que fa a espais de participació, la majoria fan esment a les reunions inicials de curs i a les reunions de tutories. Algunes parlen de certes festivitats en les que s'impliquen de manera esporàdica i una minoria parlen específicament de les Ampes. Aquesta realitat concorda amb el que expressen els centres educatius, els quals reconeixen una baixa i anecdòtica implicació per part de les famílies als centres educatius. Els motius principals que s'apunten fan referència als condicionants socials, culturals i econòmics d'aquestes

mares: manca d'aprenentatge de l'idioma, concepcions i expectatives escolars diferents, falta de temps material, etc.

Una solució, en primer lloc, podria ser la de reforçar espais a la comunitat on les dones treballassin la llengua, el vincle amb l'entorn, i altres factors fonamentals per al seu empoderament.

La proposta d'augmentar la figura del mediador/a dins dels centres educatius també encaixa dins aquesta necessitat, o reforçar projectes on els mediadors/es o els que ensenyen la llengua als seus pares/mares, són els propis alumnes.

Per altra banda, es podrien desenvolupar accions per acostar els diferents universos culturals (concepcions i expectatives escolars) al dia a dia del centre educatiu.

Cal, també, repensar els espais de les Ampes, i trobar espais de participació per a les famílies, que vagin més enllà de les Ampes.

Com s'ha vist, les entitats socials desenvolupen un paper molt important, reconegut per les mares, que en alguns casos supleix el seu rol, sobretot pel que fa a la comunicació amb l'escola o pel que fa a l'ajuda que l'infant rep a l'hora de fer els deures. En alguns casos, les mares destaquen com el fet d'implicar-se en l'educació dels seus fill/es, els ha repercutit positivament en el seu desenvolupament personal, per exemple, a l'hora d'aprendre la llengua catalana.

En aquest sentit, es podrien desenvolupar accions com els tallers d'estudi assistit, en els que són les pròpies mares les que realitzen el reforç escolar dels seus fills/es.

Les mares, sobretot a primària, valoren de manera positiva el fet d'estar enxarxades amb la resta de mares del grup classe. El vincle amb el centre educatiu es reforça amb aquestes relacions entre mares, que són clau, per a poder sentir-se part del centre educatiu. A secundària aquesta realitat es transforma.

Es podrien doncs, realitzar accions per reforçar els vincles entre les pròpies mares, identificant referents dins de la pròpia comunitat de mares i tenint en compte el component intercultural, trobant referents educatius dins de les pròpies comunitats culturals.

Comentaris finals

Amb aquest diagnòstic hem volgut realitzar una aproximació qualitativa a l'estat de la qüestió en temes d'interès comú en l'àmbit educatiu, a partir de la diversitat dels agents educatius que hi han participat. La intenció ha estat, en tot moment, la de poder visibilitzar percepcions i vivències per a que esdevinguin un punt de partida consensuat des d'on ubicar les possibles accions comunitàries en el futur. També, corroborar, que efectivament, al Raval existeix un teixit associatiu molt ric que pot esdevenir un motor de transformació i d'innovació educativa.

Amb aquest procés de treball, hem pogut constatar el compromís del grup d'educació per visibilitzar la situació de segregació escolar i les seves conseqüències al Raval, així com la voluntat per seguir treballant en una línia d'intervenció comunitària que ens ajudi a reduir les desigualtats socials i econòmiques que repercuteixen directament en l'èxit educatiu.

A partir d'ara, el repte està en alinear els diferents plans, propostes d'intervenció, projectes, i altres iniciatives, i generar, conjuntament propostes noves que donin respostes a les necessitats identificades.

Bibliografia

Alegret, J. (2008). La relació entre pares i mestres: una pintura sobre seda. Guix. Elements d'acció Educativa,(345),71-77.

<http://www.presme.org/docs/Jornada%201%20Article%20Joana%20Alegret.%20familia-escola.pdf>

Almirall, R. (2011). Abordando la relación familia-escuela desde una perspectiva colaborativa. En E. Martín & I. Solé (coords.), Orientación educativa: modelos y estrategias de intervención (pp. 91-108). Barcelona: Graó.

Balanyà, J. (2016). Alba, J., Ballestín, B., Camacho, M. et al.(2016). Reptes de l'educació a Catalunya. Anuari 2015. Col·lecció «Polítiques», 84. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Universitas Tarraconensis. Revista de Ciències de l'Educació, (2), 87-88.

Benito, R., & González, I. (2007). *Processos de segregació escolar a Catalunya*. Barcelona: Mediterrània.

Bonal, Xavier. (2010). Família i escola, la importància de l'autocrítica. Publicat a Escola Catalana. Escola i família. Número 463.

Bonal, X. (2012). Municipis contra la segregació escolar. *Sis experiències de política educativa local*. Fundació Jaume Bofill. Col. Polítiques, 78.

Bronfenbrenner, U. (1987). La ecología del desarrollo humano. Barcelona: Paidós.

Carrasco Pons, S. (2004). Inmigración, minorías y educación: ensayar algunas respuestas y mejorar algunas preguntas a partir del modelo de Ogbu y su desarrollo. OFRIM. Suplemento, 37-68

Crespo, I., & Lalueza, J. L. (2003). Culturas minoritarias, educación y comunidad. En M. A. Essomba (ed.). Educación e inclusión social de inmigrados y minorías. Tejer redes de sentido compartido (pp. 293-314). Barcelona: PRAXIS.

Coll, C. (2013). El currículum escolar en el marco de la nueva ecología del aprendizaje. Aula de innovación educativa, 219, 31-36

Collet, J. (2011). Famílies, escola i èxit: millorar els vincles per millorar els resultats. Fundació Jaume Bofill.<http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/555.pdf>. Resum: http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/Dossier_de_prensa_IB_35.pdf

Comas, M., Solanas, S. E., & Cano, C. A. (2014). *Com participen mares i pares a l'escola?: diversitat familiar i d'implicació en educació*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Consorci d'Educació de Barcelona (2015). Informe del mapa de recursos de suport escolar de Barcelona.

http://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/05_mapa_de_recursos/20150629_Informe_Final.pdf

Comas, M., Solanas, S. E., & Cano, C. A. (2014). Com participen mares i pares a l'escola?: diversitat familiar i d'implicació en educació. Fundació Jaume Bofill. http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/IB_49.pdf

Dowling, E., & Osborne, E. (1996). Familia y escuela: una aproximación conjunta y sistemática a los problemas infantiles. Paidós Ibérica.

Gelabert, S., & Molina Simó, L. (2011). Expectatives parentals i pràctiques socioeducatives familiars. Influència mútua. Universitat Autònoma de Barcelona.

Institut de Govern i Polítiques Públiques (2014). Guia operativa d'avaluació de l'acció comunitària. Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports de l'Ajuntament de Barcelona. http://cbab.bcn.cat/uhtbin/cgiirsi/x/0/0/57/520/18705?user_id=CATALA

Laluzza, J. L., Crespo, I., Sánchez, S., Camps, S., & Cazorla, A. (2004). *Intervención psicopedagógica en comunidades minoritarias. La práctica psicopedagógica en educación no formal*. Barcelona: EDIUOC.

Larrosa, S. L. (2009). La relación familia-escuela: guía práctica para profesionales.

Martín, M. M. (2013). L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2013. Fundació Jaume Bofill.

Martínez-Celorrio, (2015). Potenciación socioeducativa de niños y jóvenes en un Raval intercultural. Associació Salut i Família. http://www.fundacioacsar.org/files/Monography/31_file_InformeXMCelorrio_GTEntrelquals.pdf

MECD (2012). Plan estratégico para la reducción del abandono educativo temprano. Período 2014 – 2020. Dirección General de Formación Profesional. Subdirección General de Aprendizaje a lo Largo de la Vida.

Monereo, C. (2010). ¡Saquen el libro de texto! Resistencia, obstáculos y alternativas en la formación de los docentes para el cambio educativo. *Revista de Educación*, 352, 583-597.

Pino, G. B. (2012). Les maletes viatgeres. Una experiència en els tallers de famílies. *Perspectiva escolar*, (365), 21-26.

Poveda, D (2001). La educación de las minorías étnicas desde el marco de las continuidades-discontinuidades familia-escuela. *Gazeta de Antropología*, 17, 17-31. Blanch

Tarabini, A., Curran, M., Montes, A. y Parcerisa, LL.(2015) La vinculación escolar como antídoto del abandono escolar prematuro: explorando el papel del habitus institucional. En: Tarabini, A. y Rambla, X (ed). ¿De nuevo con el abandono escolar? Un análisis de políticas, prácticas y subjetividades, Revista de currículum y formación del profesorado. Pp. 196 – 212, Vol. 19, Nº 3 (Sept.-Dic. 2015)

Vila, I., & Casares, R. (2009). Educación y sociedad. Una perspectiva sobre las relaciones entre la escuela y el entorno social. *Cadernos de Educação*, 57.

Vila, I. (1995). Familia y escuela: dos contextos y un solo niño. *Aula de innovación educativa*, 45, 72-76.

Vila, I. (1998). Familia, escuela y comunidad. Barcelona: Horsori Editorial, SL.

Vilalta, J.M. (2016). Reptes de l'educació a Catalunya. Anuari 2015. Fundació Jaume Bofill.

Annex

1. Principals conclusions del Diagnòstic, Infància i Adolescència al Raval (2007)

Linies d'actuació proposades al Diagnòstic	
FAMÍLIA	1.Promoure l'escolarització de la infància de 0 a 3 anys, potenciant la conciliació de la vida familiar, laboral, d'oci i formació
	§ Més escoles bressol públiques. § Xarxes de criança compartida. § Serveis d'espai familiar. § Ampliar recursos i activitats en el lleure.
	2.Generar espais de convivència i de suport familiar per l'educació dels fills, potenciant l'empoderament i la participació de les famílies
	§ Espais de trobada de famílies i organització d'activitats familiars. § Reforçar la promoció de les AMPAs. § Foment de l'associacionisme i la participació de les famílies d'origen immigrant (dones).
	3.Donar suport a les famílies amb necessitats especials i evitar les situacions de dependència
	§ Implementar un pla pilot amb les famílies en situació més cronificada, per conèixer i donar resposta a les seves necessitats, des dels serveis socials.
EDUCACIÓ FORMAL	4.Millorar i adequar el sistema legal
	§ Poder regularitzar la situació dels joves immigrants, un cop acabada l'ESO i apropar els processos d'inserció laboral per aquests joves (per exemple, vinculant el permís de residència i el de treball) § Convalidació dels títols acadèmics de les persones de diferents procedències.
	5.Fomentar la coordinació i el treball en xarxa
	§ Foment de la coordinació i el treball en xarxa amb tots els agents implicats. § Consolidació dels programes de coordinació i treball en xarxa existents. § Més vinculació entre l'educació formal i la no formal per tal d'assolir els objectius educatius.
	6.Distribució equilibrada de la matrícula viva als centres públics i concertats i establiment de mesures entorn la mobilitat de l'alumnat
	§ Sensibilització de les famílies per a què canviïn els seus fills/es de centre el mínim possible, donat els esforços que representa el canvi, tant per l'alumnat com pel professorat. § Potenciar un bon traspàs d'informació sobre l'alumne que canvia de centre, a nivell tutorial entre els diferents centres escolars.
7.Potenciar els recursos per als estudis post-obligatoris i la inserció laboral dels joves	
§ Informació sobre estudis post-obligatoris i sortides laborals (campanyes i xerrades de tutors, empreses i antics alumnes).	
8.Prevenir l'absentisme i la desvinculació escolar amb els joves nouvinguts a través de processos d'acollida intensius i individualitzats	

	<p>9. Augmentar els pressupostos d'educació a la mitjana d' Europa per afavorir la igualtat d'oportunitats i la diversitat</p> <p>§ Incorporar millores en l'educació pública a nivell de material, mobiliari, de rehabilitació de patis i edificis, de recursos humans, d'aules d'acollida, de dotacions d'aules d'informàtica.</p>
SALUT	<p>10. Fomentar els programes de Prevenció, informació i xarxa</p> <p>§ Pla estratègic en l'àmbit de la salut, que agrupi i ordeni totes les actuacions vinculades a la informació i la prevenció en aquest àmbit. Aquest pla hauria d'estar liderat per l'administració, implicant els diferents departaments, però s'hauria de definir i desenvolupar amb corresponsabilitat amb tots els agents: famílies, escoles i entitats (proposta transversal).</p> <p>§ Programes d'informació i prevenció començats des de primària i no des de tercer d'ESO, a més a més, que incloguessin diferents àmbits (orientació sexual, drogodependències, alimentació...).</p> <p>§ Directori de recursos i serveis de salut.</p>
FORMACIÓ I CULTURA	<p>11. Fomentar la capacitat i la formació dels infants i joves,</p> <p>§ Més infraestructures i recursos per fomentar el coneixement i l'ús de les tecnologies de la informació i comunicació.</p> <p>§ Formació en participació.</p> <p>12. Fomentar les arts i expressions artístiques i musicals</p> <p>§ Promoció d'activitats entorn de les arts plàstiques i artístiques (com per exemple, casals d'estiu temàtics implicant els centres culturals, ...).</p> <p>13. Potenciar la lectura entre els joves i els adults</p> <p>§ Foment de la lectura com a activitat educativa atractiva.</p> <p>§ Programes conjunts entre escoles, biblioteques, entitats, ...</p> <p>§ Visibilitzar actuacions vers la lectura.</p> <p>14. Facilitar Informació dels recursos i serveis adreçats als infants i joves</p> <p>§ Punts d'informació dels serveis i recursos adreçats a joves i infants.</p> <p>§ Web informativa.</p> <p>§ Coordinació dels serveis i recursos per garantir una bona xarxa d'informació.</p> <p>§ Ampliar el servei de la biblioteca, incloent els mesos d'estiu.</p> <p>15. Diversitat cultural i foment del català</p> <p>§ Formació en la diversitat, evitant estereotips, desenvolupant programes de reforç de la identitat cultural dels nois i noies d'origen immigrant, afavorint alhora programes que identifiquin i potenciïn elements d'identitat comuna.</p>
ESPORT I TEMPS DE LLEURE	<p>16. Espai Públic i lleure</p> <p>§ Més espais de joc, zones verdes i parcs infantils, adequant-los a les necessitats de lleure i els diferents usos que se'ls pugui donar.</p> <p>§ Optimització dels equipaments i recursos. § Creació d'una nova ludoteca.</p> <p>17. Esport</p> <p>§ Foment de l'esport per treballar aspectes de salut i convivència.</p> <p>§ Noves pistes esportives obertes i gratuïtes.</p>

2. Principals fruits del grup de treball de Famílies (2010-2012)

PERFIL FAMÍLIES QUE ATENEN LES ENTITATS AL RAVAL

Segons el seu origen:

- Les entitats atenen a famílies autòctones i nouvingudes. D'aquestes últimes hi ha varietats segons el temps que porten a Catalunya i la seva situació legal.
- Últimament han anat en augment les famílies reagrupades. Serien famílies conformades a partir de reagrupament familiar a partir d'un projecte migratori (s'incorpora l'home o la dona i/o algun dels seus fills/es).
- Majoritàriament trobem a famílies d'origen magrebí, sobretot del Marroc.
- També es dóna atenció a famílies de la resta de l'Àfrica Negra; del Pakistan; i d'Amèrica Llatina (sobretot procedents de països com Bolívia i Equador)
- Algunes entitats expressen dificultats per accedir als col·lectius filipins i pakistanesos.

Segons el seu gènere:

- Majoritàriament les entitats atenen a dones amb càrregues familiars (la majoria són mares).
- S'identifica una baixa participació i/o implicació en el treball per part de la figura de l'home.

Segons el model familiar:

- Clarament les entitats atenen majoritàriament a famílies formades per una membre adulta (dona) i diversos fills/es menors de 12 anys. Serien famílies "monomarentals" amb descendència nombrosa.
- Existeixen famílies amb algun dels seus membres amb alguna disminució o problemàtica de salut mental.

Segons la seva situació socioeconòmica:

- S'identifica una situació de vulnerabilitat (social, econòmica, de formació, etc.) o d'exclusió social.
 - Presenten problemàtiques residencials (pisos rellogats, pisos protegits, etc.)
 - Presenten dificultats i problemàtiques associades i diverses referents a la salut i a les habilitats socials.
 - Programes o projectes que desenvolupen les entitats
-

Principals necessitats detectades

- La participació en els projectes o serveis és baixa i/o inconstant.
- Manca d'utilització d'alguns dels serveis i programes del barri
- Dificultats o manca de **competències lingüístiques** al nou context d'acollida. De qui són les dificultats inicials? (pares/mares, fills/es, professionals?)
- **Vulneració dels drets dels menors?:** casos de no concordança fil-liatòria, maltractaments, matrimonis forçats, bandes autoritàries
- En relació a espais de guarda: Dificultat per a realitzar activitats conjuntes entre mares/pares i fills/es.
- Necessitat de comptar amb espais de guarda on deixar els nens/es (0 a 3 anys) per tal que les mares puguin fer activitats de formació o treballar, amb estades parcials o temporals segons cada dona, amb horaris flexibles
- Dificultat per arribar a les **mares amb nadons o infants** de 0 a 3 anys
- Manca de **xarxa familiar i social** de les famílies, especialment amb mares soles. Manca de suport proper en el dia a dia, especialment en la cura dels fills/es
- Dificultat per vincular joves paquistanesos a projectes existents
- Manca de capacitat de **contenció i de límits** de la família envers els infants.

3. Participants dels grups de treball:

Grup d'Educació i Comunitat (fins a 2015): 28 organitzacions. A. de Dones Pakistaneses (ACESOP), A. dels Immigrants Marroquins a Catalunya - AMICAL; AEIRaval –A. Educativa Integral del Raval, A. per a Joves TEB, A. de Mestres Rosa Sensat, A. Ravalnet- Xarxa Ciutadana del Raval, A. Sociocultural Ibn Batuta – ASCIB, AMPA Collaso i Gil, Biblioteca Sant Pau-Santa Creu, Casal dels Infants per a l'Acció Social als Barris, Casal Infantil Drassanes, CISEC (Centre d'Informació i Serveis a l'Estudiant de Catalunya), Consell Comarcal del Barcelonès, EBM Canigó, Fundació C.O. Joan Salvador Gavina, Fundació Escó, Fundació Social del Raval, Fundació Raval Solidari, Fundació Taller de Músics, Impulsem SCCL, IES Miquel Tarradell, L'Escola de Músics i JPC, Museu Marítim, Projecte Franja, Projecte Infància, USOC, Xamfrà-Centre de Música i Escena i Xarxa Educativa del Raval. Compta també amb l'assistència de tècnics del Districte de Ciutat Vella.

Grup d'Educació (a partir 2016): 26 organitzacions. AEIRaval; Ampa INS Miquel Tarradell; Associació de Mestres Rosa Sensat; RAVALNET- Xarxa Ciutadana del Raval; Biblioteca Sant Pau-Santa Creu; Casal dels Infants per l'acció social als barris; CIAJ; Consorci d'Educació de Barcelona; Districte de Ciutat Vella; EAIA/s Ciutat Vella; Escola Lliure el Sol; FAPAC; Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina; Fundació Escó; Impulsem SCCL; L'Escola de Músics i JPC; Taller de Music; Xamfrà; Servei Solidari; Serveis Socials Raval Sud; SCI; Diàlegs de Dona; Periódico el Raval; Associació per a joves TEB; Ampa Collaso i Gil; Fundació Social del Raval.

Grup de Treball d'Anàlisi educativa del Raval (fins a 2013): 9 organitzacions. El grup de treball Anàlisi Educativa del Raval està format per: AEIRaval – A.Educativa Integral del Raval, FAPAC - AMPA Collaso i Gil, Casal dels Infants per a l'acció social als barris, Districte de Ciutat Vella, IES Miquel Tarradell, Impulsem SCCL, L'Escola de Músics i JPC i Xamfrà – Centre de Música i Escena. Compta també amb l'assessorament d'experts sobre el sistema educatiu a Catalunya.

Grup de Treball sobre famílies (fins a 2013): 15 organitzacions. El grup de treball sobre famílies està format per: AEIRaval – A.Educativa Integral del Raval, AMPA Collaso i Gil, A. Punt d'Intercanvi, Càritas Diocesana de Barcelona, Casal dels Infants per a l'acció social als barris, Consorci de Normalització Lingüística, Districte de Ciutat Vella (agent d'acollida), El Lloc de la Dona, Fundació C.O. Joan Salvador Gavina, Fundació Escó, Fundació Social Raval, INS Miquel Tarradell, L'Escola de Músics i JPC, SAIF Quatre Vents, Xamfrà – Centre de Música i Escena y coordina la Fundació Tot Raval.

Xarxa de Lectura (2008-2016): 14 organitzacions. La Xarxa de Lectura està formada per diverses organitzacions, serveis públics i persones del barri del Raval i està coordinada per la Fundació Tot Raval. Associació de Mestres Rosa Sensat, Biblioteca Sant Pau i la Santa Creu, Casal dels Infants per a l'acció social als barris, Fundació CO Joan Salvador Gavina, AEIRaval, Fundació Escó, , Fundació Social del Raval, Casal Infantil Drassanes i Xamfrà.

Itaka al Raval (actualment): 4 organitzacions. Impulsem SCCL, Fundació Joan Salvador Gavina, AEIRaval, As. per a joves TEB.

4. Preguntes proposades a partir de les hipòtesis:

CENTRES EDUCATIUS	
TEMES	Preguntes
Connexió amb les famílies	<ul style="list-style-type: none"> ○ Quin és l'objectiu del centre educatiu respecte al treball amb les famílies? ○ Quines estratègies utilitzen per afavorir la creació i desenvolupament de contextos de col·laboració amb les famílies ○ Quins espais de participació amb les famílies existeixen dins el centre? ○ Podria encaixar dins la vostra dinàmica de centre un projecte o per exemple, les famílies entressin a l'aula (com acompanyants)? ○ Quina és la percepció que teniu de les famílies de l'alumnat del vostre centre? (fortaleses i debilitats)
Alumnat	<ul style="list-style-type: none"> ○ Existeixen espais de participació de l'alumnat dins el centre educatiu? ○ Quina és la percepció que teniu de l'alumnat del vostre centre? (fortaleses i debilitats)
Entorn	<ul style="list-style-type: none"> ○ Teniu relació amb entitats de l'entorn? Si és que sí, com és aquesta relació? Com la valoreu? ○ Quina opinió teniu sobre les comunitats d'aprenentatge?
Centre Educatiu	<ul style="list-style-type: none"> ○ Com plantegeu l'atenció a la diversitat a nivell de centre/ a nivell d'aula? ○ Existeixen grups de nivell itineraris formatius diferenciats en el vostre centre com a estratègia per treballar la diversitat? ○ Quines estratègies existeixen a nivell de centre per prevenir l'Abandonament Escolar Prematur?

DONES/ NUCLIS DE CONVIVÈNCIA	
TEMES	Preguntes
Relació amb el centre educatiu: expectatives i concepció sobre la educació. Autoreconeixement com agent educatiu	<ul style="list-style-type: none"> ○ Quina es la teva relació amb el centre educatiu? (deixes el teu fill/illa i marxar, parles amb altres mares/pares, tens professors de confiança, participes d'alguna activitat del centre). ○ Et sents part del centre educatiu del teu fill(es)? Si no és així, que necessaries per a sentir-te'n? Què és el que trobes a faltar? T'agradaria sentir-te més part? ○ Què és el que més valores del centre educatiu? ○ Que esperes trobar a l'escola?

<p>o delegació de responsabilitats</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Saps com funciona, i quins espais per participar existeixen? ○ Quines activitats t'agradaria trobar-te? ○ Que esperes del professorat? ○ Que creus que el professorat espera de tu? ○ Quan t'has de comunicar amb l'escola, com ho fas? Quins canals de comunicació fas servir? ○ Quina opinió tens sobre la diversitat de les aules? ○ Quina opinió tens sobre l'escola pública del Raval? ○ Coneixes altres escoles fora del Raval?(Ens interessa la comparació amb les del barri) ○ Quines diferències trobes entre la teva educació i la que reben els teus fills/es? Com et fa sentir aquesta diferència? ○ Què creus que espera el centre educatiu dels teus fills/es?
<p>Adhesió a l'entorn. Percepcions sobre el teixit associatiu. Formes de participació diverses.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Com veus la relació entre les entitats, els centres educatius i les famílies? (Argumentar la resposta) ○ Com valores que l'escola sigui un espai obert al barri? ○ En moments de crisi i moments difícils, on has trobat recolzament? Quines respostes t'han servit? ○ En el cas que els teus fills/es vagin a alguna entitat, quina valoració tens sobre aquesta? ○ Com et sents en aquesta entitat? Com descriuries la relació amb els seus referents? ○ Els referents de l'entitat t'ajuden quan t'has de comunicar amb l'escola dels teus fills/es? ○ Et sents identificat/ada amb el teu barri? ○ T'impliques d'alguna manera al barri? De quina? Si és que no, per què?
<p>Relació mare/pare i Fills/es Autoreconeixement com agent educatiu o delegació de responsabilitats</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Com et descriuries a tu com a mare? (caràcter, manera de fer...). ○ Penses que pots participar d'alguna manera en la forma de ser o d'actuar de l'infant? ○ Penses que pots participar en el seu aprenentatge? Què has après, o creus que pots aprendre alguna cosa de la relació amb l'infant o de la relació amb ell/a? ○ Penses que aquesta etapa és com imaginaves? ○ Què esperes dels teus fills/es?

<p>JOVES CURSANT ESTUDIS (OBLIGATORIS O POSTOBLIGATORIS)</p>	
<p>TEMES</p>	<p>Preguntes</p>

<p>Vincle i adhesió amb el centre educatiu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Et sents part del teu centre educatiu? Per què? Si no és així, que necessaries per a sentir-te'n? Què és el que trobes a faltar? Fins a quin punt és una decisió pròpia assistir al centre? ○ T'agrada el teu centre educatiu? Per què? ○ Tens persones de confiança dins de l'equip educatiu del mateix? En cas afirmatiu, que fa que confiïs en elles? ○ Que penses que espera la teva escola de tu? ○ Recordes experiències al llarg de la teva escolarització que se t'hagin quedat gravades, què hagis après molt, que siguin un bon record... I tens experiències dolentes? ○ Si has estat a una aula d'acollida, quina ha estat la teva experiència? ○ Com participes en el teu centre? Quines propostes que has fet en el teu centre s'han tirat endavant? ○ Quines coses t'agraden? I Quines coses no t'agraden del centre educatiu...
<p>Entorn/entitats socieducatives</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Com valors que l'entitat i l'escola es coordinin per parlar de tu? Percebeu una connexió entre la vostra escola i la vostra entitat? ○ En moments de crisi i moments difícils, on has trobat recolzament? Quines respostes t'han servit? ○ Què creus que esperen els referents de la teva entitat de tu? ○ Recordes experiències dins la teva entitat que se t'hagin quedat gravades, què hagis après molt, que siguin un bon record...
<p>Família</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Comptes amb el recolzament familiar per a la realització dels teus estudis? Pots justificar la resposta? ○ Què creus que espera la teva família de tu? ○ Creus que la teva família participa del teu centre educatiu/ entitat socioeducativa? Per què?
<p>Motivacions internes</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ En quines activitats/accions t'agrada més participar? Pots justificar la resposta? ○ Si poguessis viatjar en el temps i et veiessis 10 anys més tard, com t'agradaria veure't? (a nivell de feina, habitatge, condicions, etc...) ○ Què creus que el teu entorn espera de tu? Què esperen els teus amics/gues de tu? ○ Com creus tu que s'accedeix avui en dia al mercat laboral? ○ T'has plantejat alguna vegada abandonar els teus estudis? Per què? ○ Què és el que t'ha empès a seguir estudiant? ○ Has rebut algun tipus d'orientació educativa per a seguir estudiant? Quina? ○ Què milloraries de les accions educatives on has participat? Pots justificar la resposta? ○ Creus que has tingut suficient informació per decidir quins estudis triar en base a la oferta formativa? En cas negatiu, què trobes a faltar?

JOVES NO CURSANT CAP ESTUDI ACTUALMENT	
TEMES	Preguntes
Vinçle i adhesió amb el centre educatiu	<ul style="list-style-type: none"> ○ Et senties part del teu centre educatiu? Que et feia sentir bé? Què et mancava? ○ T'agradava el teu centre educatiu? Per què? ○ Tenies persones de confiança dins de l'equip educatiu del mateix? En cas afirmatiu, que feia que confiaves en elles? ○ Que creus que esperava la teva escola de tu? ○ Recordes experiències al llarg de la teva escolarització que se t'hagin quedat gravades, què hagi après molt, que siguin un bon record... .. I tens experiències dolentes? ○ Si vas estat a una aula d'acollida, quina ha estat la teva experiència? ○ Com participaves en el teu centre? Quines propostes que vas fer al teu centre es van tirar endavant? ○ Quines coses t'agradaven? I Quines coses no t'agradaven del centre educatiu?
entorn/entitats socieducatives	<ul style="list-style-type: none"> ○ En moments de crisi i moments difícils, on has trobat recolzament? Quines respostes t'han servit? ○ Què creus que esperen els referents de la teva entitat de tu? ○ Recordes experiències dins la teva entitat que se t'hagin quedat grabades, què hagi après molt, que siguin un bon record...
Família	<ul style="list-style-type: none"> ○ Què creus que pensa la teva família sobre el fet d'haver abandonat els teus estudis? ○ Què penses que espera la teva família de tu? ○ Creus que la teva família participa del teu centre educatiu/ entitat socioeducativa? Pots justificar la resposta?
Motivacions internes	<ul style="list-style-type: none"> ○ En quines activitats/accions t'agrada més participar? Per què? ○ Si poguessis viatjar en el temps i et veiessis 10 anys més tard, com t'agradaria veure't? (a nivell de feina, habitatge, condicions, etc...) ○ Què creus que el teu entorn espera de tu? Què esperen els teus amics/gues de tu? ○ Com creus tu que s'accedeix avui en dia al mercat laboral? ○ T'has plantejat tornar a estudiar? Per què? ○ Què milloraries de les accions educatives on has participat? ○ Creus que t'hagués faltat més orientació educativa per estar més informat de les opcions...? Pots justificar la resposta? ○ Què és el que t'ha fet abandonar els teus estudis?

5. Recull s'accions comunitàries en l'àmbit educatiu al Raval

Projecte Prometeus

Inici del projecte: 2016

Temàtica: Transició joves batxillerat/ universitat

Organitzacions implicades: Consorci d'Educació; Ajuntament de Barcelona (IMEB i Districte CV); AEIRaval; El Periódico del Raval; INS Milà Fontanals i INS Miquel Tarradell) i de les universitats: UB, UAB, UPC i UPF.

La idea parteix de la necessitat identificada vers l'alumnat de batxillerat dels dos instituts públics del Raval respecte a les dificultats per accedir a la universitat.

S'identifica que molts pocs superen les proves d'accés a la universitat, i dels pocs que les superen no arriben a matricular-se. També succeeix que dels que si que es matriculen, la majoria abandonen en el primer trimestre escolar. Pel que fa a l'anàlisi de les causes d'aquesta realitat, es té en compte especialment la situació econòmica en la que es troben la majoria de les famílies, que repercuteix directament en el jove, al tenir que prioritzar l'assumpció d'ingressos econòmics per a la llar familiar. A això se li suma les dificultats pel que fa a les competències lingüístiques.

D'aquí va néixer el Projecte Prometeus. En un inici, es va establir un contacte amb els dos instituts públics del barri i amb les universitats. A partir del mes de juny del 2016 es va començar a acompanyar els joves identificats per l'equip del projecte per preparar les proves de la selectivitat. Els 14 joves van aprovar, i se'ls va acompanyar també en el procés de matriculació, recerca de beques, etc. Actualment, s'ha pactat amb les universitats la possibilitat de poder comptar amb la figura d'una tutoria específica i des del projecte la idea és fer un seguiment mensual amb els joves.

La valoració és molt positiva i la idea actual és la de fer difusió d'aquest projecte per, entre tots/es, integrar la iniciativa com un projecte de barri, treballant per la sensibilització (trencar creences o "pluja fina" de que els joves del Raval no arriben a la universitat), per la prevenció i per l'acompanyament en cada una de les diferents fases del projecte:

Fase I: Instituts. Prevenció.

Fase II: Transició entre batxillerat i universitat.

Fase III: Universitats. Tutoria específica.

Fase IV: El projecte ha de ser un projecte de barri.

Projecte Afluent

Inici del projecte: 2013

Temàtica: Relació família i escola

Organitzacions implicades: Fundació Servei Solidari, centres educatius (Escola Collaso i Gil i Escola Pia Sant Antoni)

Projecte destinat a famílies novingudes amb fills/es cursant educació infantil o primària a l'Escola Pia Sant Antoni i l'Escola Collaso i Gil de Barcelona, on amb altres pares i mares de l'escola, d'origen autòcton o bé immigrades però coneixedores de la cultura d'acollida, potencien la relació, amplien la seva xarxa social i descobreixen la ciutat. El català és la llengua vehicular i la clau del projecte. A partir de la pràctica i/o l'aprenentatge de la llengua, les mares o pares immigrades aprenen els trets més característics de la cultura, la història i la geografia catalanes, s'apropen als continguts que treballen els seus fills a l'escola i coneixen el funcionament del sistema educatiu català. També treballen els hàbits quotidians de l'escola i les seves normes de convivència i coneixen els diferents recursos i serveis del barri on viuen (Sant Antoni, Raval i Poble Sec, per proximitat).

Projecte Rossinyol

Inici del projecte: 2012

Temàtica: Integració social/Foment d'estudis superiors

Organitzacions implicades: Fundació Servei Solidari; Direcció d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona; Miquel Tarradell, Milà i Fontanals i Joan Salvat-Papasseit.

El projecte Rossinyol és un projecte de mentoria en el lleure entre alumnat de secundària i estudiants universitaris. Vol afavorir la cohesió social i la igualtat d'oportunitats pels nois i noies que hi participen, així com l'intercanvi i el foment de la multiculturalitat, la descoberta i la responsabilitat als estudiants universitaris. Està coordinat per la fundació privada Servei Solidari en el marc del Programa BCN Interculturalitat de l'Ajuntament de Barcelona.

Els mentors/es (estudiants universitaris que porten a terme aquest projecte) acompanyen periòdicament un nen/a per tal que conegui diferents espais de la ciutat, llocs d'oci i de diversió, àmbits de producció cultural, etc. Tot plegat es fa amb la pretensió d'accelerar el seu procés d'integració. Fins avui s'han anat incrementant el nombre d'universitaris que participen en el projecte, així com el nombre d'infants en mentoria, que ja sobrepassen el centenar. El programa té un gran suport institucional, que prové tant de la Universitat com de les instàncies polítiques de la ciutat i del país.

Amb aquest projecte es vol aconseguir que la infància de barris amb alta taxa de fracàs escolar de la ciutat de Barcelona augmenti el seu capital social (ampliació de la xarxa social i recursos fora de l'escola), reformuli les seves expectatives professionals, plantejant-se continuar estudis superiors i millori el seu desenvolupament emocional, alhora que es fomenta un estudiantat universitari compromès i atent a la societat a través de la millora de la seva competència intercultural i el desenvolupament de noves habilitats interpersonals i capacitats comunicatives.

Segons un estudi del seu impacte, l'avaluació és molt positiva:

- Augment significatiu de les relacions socials dels mentorats.
- Augment de l'ús de la llengua catalana dels mentorats.
- Inclusió educativa: millora del comportament dins l'aula dels mentorats.
- Majors expectatives d'aconseguir metes i aspiracions acadèmiques.
- Major coneixement de l'entorn.
- Fomenta la participació en activitats de caire cultural.
- Millora de les relacions interculturals tant de mentors com de mentorats.

Apadrina el teu equipament

Inici del projecte: 2013

Temàtica: relació centres educatius - centres culturals

Organitzacions implicades: Ajuntament de Barcelona, Districte de Ciutat Vella, Foment de Ciutat, Consorci d'Educació de Barcelona. Fundació Joan Brossa, CCCB, Gran Teatre del Liceu, Museu Marítim de Barcelona, Fimoteca de Catalunya, Memorial Democràtic, Palau Güell, MACBA, Arts Santa Mònica i el CSIC. Escola Bressol Canigó, Escola Bressol Mont Tàber, Escola Bressol Cadí, Escola Collaso i Gil, Escola Drassanes, Escola Labouré, Escola Vedruna-Àngels, Escola Milà i Fontanals, INS Consell de Cent, INS Milà i Fontanals i INS Miquel Tarradell.

'Apadrina el teu Equipament' és una iniciativa coordinada per la Fundació Tot Raval amb el suport de Raval Cultural en el marc del Pla d'Educació de Ciutat Vella i el Districte de Ciutat Vella que impulsa la col·laboració entre els grans equipaments culturals i els centres educatius del barri del Raval per desenvolupar projectes dins el currículum acadèmic i al llarg del curs escolar, amb l'objectiu d'apropar l'oferta cultural del barri als estudiants i les seves famílies, tenint en compte un treball transversal d'interculturalitat

En els 'apadrinaments' hi participen des d'alumnat de les escoles bressol fins de cicles formatius de grau superior. Aquest procés culmina amb una activitat de final de curs on s'exposen i es presenten els apadrinaments desenvolupats al llarg del curs escolar.

Les activitats es realitzen tant dins l'aula com a les instal·lacions dels equipaments culturals amb l'objectiu de treballar conjuntament en el desenvolupament d'una oferta educativa més adaptada a diferents realitats, tot apropant els grans equipaments culturals del Raval a l'alumnat dels centres educatius del barri.

Itaka al Raval

Inici del projecte: 2008

Temàtica: Promoció social i cultural de l'adolescència i la joventut

Organitzacions implicades: Fundació Tot Raval; Departament de Benestar Social i Família; Associació Educativa Integral del Raval; Impulsem; Centre Obert Joan Salvador Gavina; Ajuntament de Barcelona; Pla de Barris

El projecte Itaka al Raval té com a finalitat dissenyar i implementar una metodologia innovadora i comunitària per a optimitzar i millorar la intervenció amb els i les joves, mitjançant la coordinació i el treball en xarxa entre les entitats educatives, socials i laborals del territori. Des d'Itaka es dissenyen itineraris laborals i socioeducatius amb l'objectiu que els i les joves assoleixin una formació i experiència prelaboral satisfactòria, es vinculin i s'identifiquin amb la comunitat i els que així ho manifestin, es reincorporin de nou cap a la formació reglada.

Per a cada jove (de entre 16 i 20 anys) es defineix un programa d'accions, tenint en compte les seves necessitats i motivacions, i es garanteix una atenció individualitzada, mitjançant l'acompanyament i el suport d'un/a tutor/a. A més, en tot el procés es potencia la implicació de les famílies com a agents actius en el desenvolupament i autonomia de cada jove.

Amb aquesta perspectiva de treball comunitari es busca la millora de les capacitats dels joves que participen dins del projecte, augmentant el seu capital humà i les seves competències professionals, i afavorir la igualtat d'oportunitats dels joves que presenten més dificultats en l'ús dels recursos existents, a partir de la orientació i acompanyament individualitzat en la transició entre la seva formació inicial i el món del treball.

Recordar TV

Inici del projecte: 2015

Temàtica: intercanvi intergeneracional

Organitzacions implicades: Servei de Dinamització de la Infància i l'Adolescència del Centre Cívic Convent de Sant Agustí (SDIA-Convent), Casal Municipal de Gent Gran Comerç, Plataforma per la Llengua i el Districte de Ciutat Vella

Es tracta d'un projecte d'aprenentatge i Servei en l'àmbit de l'intercanvi intergeneracional per a la millora de l'ús de noves tecnologies i l'ús social del català. Aquest projecte posa en marxa dos grups de persones: un de persones grans i l'altre de joves, coordinats per una tallerista i educadors del Convent de Sant Agustí. L'objectiu és crear un producte audiovisual intergeneracional a partir d'un procés d'aprenentatge conjunt en el qual apareixen nous espais de relació integrant el català com a llengua vehicular.

Les persones destinatàries han estat un grup de persones grans del Casal Municipal de Gent Gran Comerç i un grup de noies joves del projecte N'Konstrucció (11 a 14 anys) del Centre Cívic Convent de Sant Agustí que han participat en la realització del disseny del contingut dels treballs audiovisuals i també en el seguiment, on s'han fet valoracions diàries de les sessions per tal d'anar adaptant el projecte dia a dia.

El projecte s'ha encaminat cap a la memòria i les històries de vida de les protagonistes. El barri també ha estat present com a element comú al llarg de tot el projecte. Com a principals objectius es destaca: fomentar la cultura audiovisual i digital amb persones grans; fomentar el bon ús de les eines digitals amb persones joves; atendre a preocupacions locals que siguin d'interès públic; elaborar un projecte comú intergeneracional; integrar el català com a llengua vehicular.

Projecte Lexit

Inici del projecte: 2011

Temàtica: Reforç a l'educació

Organitzacions implicades: Fundació Jaume Bofill, Fundació Obra social La Caixa, Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

Lexit és un programa que té per objectiu incrementar l'èxit educatiu dels infants a través del treball per la millora de la seva comprensió lectora. La clau de LEXIT està en treballar de forma lúdica i amena gràcies al voluntariat i a la implicació de l'entorn dels nens i nenes que participen en el programa.

Lexit funciona gràcies a la col·laboració dels voluntaris i voluntàries, que acompanyen els infants en la lectura amb una tutoria individual per setmana. També és clau la participació de les escoles, amb les quals es creen ponts pedagògics, i de les famílies, que disposen de material de suport per incentivar la lectura a casa. Les tutories individuals parteixen dels interessos dels nens i nenes per estimular la lectura. Les persones voluntàries adapten les activitats als interessos de cada infant, per tal de fer de la lectura una experiència positiva i establir una relació de confiança.

A més a més, el programa també consta d'activitats en grup, on l'aprenentatge compartit és clau. En aquestes activitats hi han participat multitud d'entitats que permeten una participació del teixit local al projecte.

Campus Itaca

Inici del projecte: 2004

Temàtica: promoció educativa

Organitzacions implicades: Universitat Autònoma de Barcelona

El Campus Ítaca és un programa socioeducatiu de la Universitat Autònoma de Barcelona per a estudiants de secundària. Consisteix en una estada durant els mesos de juny i juliol, organitzada en tres torns de dues setmanes cadascun, en les quals l'alumnat participant realitza un seguit d'activitats que tenen per objectiu incentivar-los a continuar la seva formació acadèmica un cop finalitzada l'etapa obligatòria. L'objectiu d'aquest programa és animar els alumnes a continuar estudiant després d'acabar l'etapa d'ensenyament secundari obligatori. Alhora vol ser un espai de convivència entre alumnat d'entorns socials diversos i potenciar l'ús del català com a vehicle de comunicació.

El programa va adreçat a nois i noies de 15 anys que han acabat 3r d'ESO i que durant el proper curs, l'últim de l'etapa d'escolarització obligatòria, hauran d'optar entre accedir al món laboral, cursar algun mòdul professional de grau mitjà, o fer batxillerat.

Projecte Seguim

Inici del projecte: 2013

Temàtica: prevenció de l'abandonament escolar prematur

Organitzacions implicades: Servei d'Orientació Pla Jove del Consorci d'Educació de Barcelona, Districte de Ciutat Vella, Centre de Formació d'Adults Francesc Layret.

El Pla d'Educació de Ciutat Vella actua per evitar l'abandonament prematur donant suport i acompanyament als joves que acaben l'ESO i comencen els estudis postobligatoris, i especialment els qui necessiten ajut per assolir la qualificació necessària per continuar la seva formació o per accedir al món laboral.

La intervenció es fa des de la comprensió del fracàs escolar com un fenomen complex on calen esforços per tal d'ajudar-los a que puguin seguir el sistema d'educació. Se'ls dona una base segura en la que se sentin reconeguts i amb el sentiment de pertinença a un grup diferent del familiar. Es treballa d'una manera creativa per estimular les ganes d'aprendre rebent un bon tracte per part dels professionals. Impulsar a que l'alumne compregui el significat del que ha après i pugui atribuir sentit personal a allò que se li ensenya, tot establint relacions entre el que ja sap i la nova informació.

El Servei d'Orientació assessora a l'alumnat en els seus itineraris formatius ofereix suport i assessorament al professorat en relació amb l'orientació i la informació acadèmica i professional.

Projecte educatiu a les Biblioteques públiques

Inici del projecte:

Temàtica: Relació entre entitats socieducatives

Organitzacions implicades: Biblioteca Sant Pau-Santa Creu, Biblioteca B. Francesca Bonnemaison, Biblioteca Barceloneta-La Fraternitat, Biblioteca Gòtic-Andreu Nin

Les biblioteques estan obertes a participar en els programes educatius concrets que els proposin les escoles del barri. La Biblioteca Sant Pau-Santa Creu, per exemple, coopera en diferents projectes de les escoles i de les entitats del Raval com, per exemple, el «Club de lectura» amb centres de primària i la «Xarxa de lectura» amb les entitats del Raval.

D'altra banda, la Biblioteca Barceloneta La Fraternitat treballa amb l'escola bressol i els centres de primària i secundària de la Barceloneta. A través de projectes com «Llegir per llegir», «La mar de llibres» o d'altres de recerca i suport a la competència lectora, la biblioteca es posa al servei de l'educació, i els seus professionals estableixen vincles estrets amb l'escola i les famílies.

Àlbum de cromos del Raval

Inici del projecte: 2013

Temàtica: Foment de la lectura

Organitzacions implicades: Xarxa de Lectura del Raval, Biblioteca Sant Pau - Santa Creu

L'objectiu de les rutes literàries és promoure l'estima pel barri i apropar autors que tenen una relació literària o biogràfica amb el Raval.

L'àlbum de cromos es converteix en una eina didàctica i lúdica per apropar-se a la història local alhora que vincula els adolescents amb la gent gran i els comerciants del barri.

Les rutes literàries formen part de la dinamització de l'àlbum de cromos. Les rutes consistiran en la realització de diferents recorreguts per carrers i comerços del barri, on els adolescents coneixeran la història del barri, explicada en cinc etapes històriques. En cadascuna de les etapes més significatives per a la formació del barri es proposen lectures dramatitzades dels autors més emblemàtics del barri.

A les rutes literàries s'inclouran lectures que aniran acompanyant les diferents èpoques històriques que inclou l'àlbum.

Monitoratge esportiu

Inici del projecte: 2015

Temàtica: prevenció de l'abandonament escolar prematur

Organitzacions implicades: Taula Jove del Raval, l'Associació Esportiva Ciutat Vella

El projecte de "Monitoratge esportiu" sorgit a partir de la Taula Jove del Raval i proposat per part de l'Associació Esportiva Ciutat Vella és fruit de la necessitat detectada tant amb educadors de Franja i APC's del Raval i tècnics del districte. El projecte és una de les línies d'actuació del Pla d'Educació del Districte, el Programa de Promoció Esportiva del Districte i la mesura de govern Convivim Esportivament.

L'objectiu del projecte és utilitzar l'esport com una eina educativa integral per estimular als joves a formar-se i així poder encarar el futur amb més possibilitats d'inserció laboral, amb més eines al seu abast i des d'un punt de partida més igualitari.

El projecte consisteix en fer un curs formatiu de "Tutor Esportiu Escolar (TEE)" adreçat a adolescents i joves (edat mínima 16 anys). Es tracta de que sigui una activitat de qualitat, amb titulació homologada i que sigui una aposta per unir esforços de tots els serveis i entitats que treballen amb joves motivant un ampli perfil d'adolescents i joves de Ciutat Vella.

A través de la disciplina del futbol sala es treballarà l'autoestima, el compromís, l'esforç, el rigor, el respecte, etc., millorant una sèrie d'aspectes en els que es podrà incidir com els hàbits saludables, la convivència i la cohesió social, evitar l'abandonament escolar, visibilitzar la pràctica esportiva femenina, introduir nous models, etc.

Xarxa de Lectura del Raval

Inici del projecte: 2013

Temàtica: educació, cultura, teixit comercial, salut

Organitzacions implicades: Fundació CO Joan Salvador Gavina, AEI Raval, Fundació Social del Raval, Casal Infantil Drassanes i Casal dels Infants per a l'acció social als barris, Fundació Escó, Xamfrà, Associació de Dones Pakistaneses, AMICAL, Associació de Mestres Rosa Sensat, Biblioteca Sant Pau i la Santa Creu, Ampa Collaso i Gil, Grup Mil-lenari

La Xarxa de Lectura és un projecte que treballa per fomentar el gust de la lectura als infants i joves del barri del Raval i les seves famílies. Es treballa comunitàriament amb diferents estratègies de foment del gust per la lectura i diferents models d'aprenentatge per diferents franges d'edat. Aquest projecte té la finalitat de contribuir en la millora de les competències lectores i l'èxit escolar. Es parteix de la idea que la lectura és fonamental per l'enriquiment personal, l'aprenentatge de llengua i l'adquisició de coneixements i habilitats socials.

Projecte Acompanya un infant

Inici del projecte:

Temàtica: integració social/Suport educatiu

Organitzacions implicades: Escola Mediterrània

El projecte promou la realització d'Acompanyaments Individualitzats (AI) entre voluntaris universitaris i infants/joves en situació d'exclusió social o que donada la seva situació familiar experimenten situacions difícils i necessiten d'un suport.

Una persona voluntària (que pot ser estudiant universitari/a) realitza un acompanyament educatiu individualitzat, durant dues hores per setmana durant tot un curs escolar, a un infant o jove en situació de risc o exclusió social o que passa per un moment de dificultats, centrant-se, sobretot, en les problemàtiques de fons -no només acadèmiques- però que el porten sovint a dificultats en l'estudi.

L'objectiu de l'acompanyament és motivar als infants a aprendre, augmentar les ganes d'anar a l'escola, augmentar l'autoestima, donar-li confiança i recolzar-lo al màxim a través del vincle que s'estableix entre el binomi (voluntaris i infants/joves) i, en molts casos, diverses eines lúdiques i artístiques que se'ls posa a l'abats, projectant un futur acadèmic més enllà de l'ESO, i ajudant-los amb les seves dificultats acadèmiques.

Un punt important és l'obertura cultural que dóna el projecte, tant als infants i/o joves com als voluntaris/es ja que, la majoria de les vegades, es trenquen molts estereotips, prejudicis, barreres culturals, etc, així com també el foment de l'ús de la llengua catalana.

D'altra banda, es treballa per fomentar la implicació social dels joves universitaris, fent del projecte una plataforma perquè el voluntariat pugui implicar-se en el món associatiu i en la lluita contra les desigualtats. També es treballa per implicar a les universitats en aquest procés i fent-les conscients i partícips de la seva Responsabilitat Social envers la societat, amb la finalitat de millorar la cohesió social de la ciutat.

Projectes d'Aprenentatge Servei

Inici del projecte:

Temàtica: Suport socioeducatiu

Organitzacions implicades: Centre Promotor d'Aprenentatge Servei (Grup de Recerca en Educació Moral (GREM), Institut de Ciències de l'Educació (ICE), Grup de Recerca en Educació Intercultural (GREDI) de la Universitat de Barcelona, Fundació Catalana de l'Esplai, Minyons Escoltes i Guies de Catalunya, Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, Fundació Escola Cristiana, LaFede.cat, Taula del Tercer Sector Social i Fundació Jaume Bofill

L'aprenentatge servei és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulats en el qual els participants es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo.

Tot i la pluralitat d'experiències d'APS, amb accents i sensibilitats diferents, hi ha un cert grau d'unanimitat en definir-lo com una activitat complexa que integra el servei a la comunitat amb l'aprenentatge de continguts, competències, habilitats o valors. En l'APS es fonen intencionalitat pedagògica i intencionalitat solidària. És una proposta innovadora que parteix d'elements tan coneguts com el servei voluntari a la comunitat i l'adquisició d'aprenentatges.

La relació circular que s'estableix entre l'aprenentatge i el servei genera una nova realitat que intensifica els efectes de cada un per separat. L'aprenentatge millora el servei a la comunitat, perquè aquest guanya en qualitat, i el servei dóna sentit a l'aprenentatge, perquè allò que s'aprèn es pot transferir a la realitat en forma d'acció.

Pictoescritura

Inici del projecte: 2012

Temàtica: innovació educativa

Organitzacions implicades: Voxprima, el Districte de Ciutat Vella, el Consorci d'Educació de Barcelona, el Servei Educatiu de Ciutat Vella, el CCCB i les biblioteques Sant Pau-Santa Creu, Gòtic-Andreu Nin i Francesca Bonnemaison.

La Pictoescritura és un mètode d'aprenentatge que integra creativitat i pensament visual en el desenvolupament d'una competència tan essencial per a l'èxit escolar com és l'escriptura a l'aula, els mestres treballen amb professionals de la il·lustració i de l'escriptura. A través de la Pictoescritura ensenyen expressió escrita i desenvolupen el pensament creatiu.

Aquest mètode respecta el procés creatiu de l'infant; a partir de la història que ell vol explicar, la Pictoescritura li proporciona un itinerari de jocs i exercicis que utilitzen el dibuix i la narració visual com a eina per aprendre a escriure i redactar textos de qualitat. El nen viu en primera persona el procés de creació, edició i publicació d'un llibre, el seu llibre.

Aquest mètode funciona en qualsevol tipus d'escola i per a qualsevol perfil d'alumne, sigui quin sigui el seu estil d'aprenentatge. Provoca la implicació creativa del mestre i fomenta l'aprenentatge de qualsevol àrea del currículum al llarg de tota l'educació primària.